

SZAKDOLGOZAT

Harci Tamás Márton

2024.

Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem

Budai Campus

**pálinkamester szaktanácsadó szakirányú továbbképzési
szak**

**A KÓSERSÁG ÉS MEGJELENÍTÉSÉNEK ÉRTÉKE A ZSIDÓ ÉS NEM
ZSIDÓ VÁSÁRLÓK SZÁMÁRA**

Belső konzulens: dr. Temesi Ágoston
egyetemi tanár

**Belső konzulens
intézete/tanszéke:** Mezőgazdasági és
Élelmiszeripari Vállalati
Gazdaságtan Tanszék

Készítette: Harci Tamás Márton

Budapest

2024.

**A MAGYAR- AGRÁR ÉS ÉLETTUDOMÁNYI EGYETEM
SZERVEZETI ÉS MŰKÖDÉSI SZABÁLYZAT**

III. HALLGATÓI KÖVETELMÉNYRENDSZER

III.1. TANULMÁNYI ÉS VIZSGASZABÁLYZAT

7. sz. függeléke:

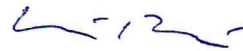
**III.1.7F. SZAKDOLGOZAT/DIPLOMADOLGOZAT TITKOSÍTÁSI
KÉRELEM**

2021. március 26.

TITKOSÍTÁSI KÉRELEM

Alulírott Harci Tamás Márton (Neptun-kód: HWU4MK) pálinkamester szaktanácsadó szakirányú továbbképzési szak hallgatója kérelmezem, hogy A kórság és megjelenítésének értéke a zsidó és nem zsidó vásárlók számára című szakdolgozatom (konzulens neve: dr. Temesi Ágoston) a Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem Tanulmányi és Vizsgaszabályzat (a továbbiakban: TVSZ) 95. § (5) bek. c) pontja alkalmazásával titkosításra kerüljön. Tudomásul veszem, hogy kérelmem jóváhagyása esetén a dolgozat titkosítása a TVSZ 95. § (5) bek. c) pontja alapján a sikeres védést követő 5 évre szól.

Kelt: Budapest, 2024.10.30.

a hallgató aláírása

A titkosítási kérelmet **ENGEDÉLYEZEM** / NEM ENGEDÉLYEZEM.

Elutasítás esetén indokolás: _____

Kelt: Budapest, 2024.10.30.

szakfelelős aláírása

Záradék

Az egyetemi Oktatási Bizottság a Tanulmányi és Vizsgaszabályzat 7. számú függelékét képező szakdolgozat/diplomadolgozat titkosítási kérelmet 95. § (6) bekezdése alapján 2020. március 26-i ülésén fogadta el. Határozatszám: 40/2020/21. (III.26.) EOB határozat.

Gödöllő, 2021. március 26.

Dr. Szabó István
oktatási és nemzetközi rektorhelyettes

TARTALOMJEGYZÉK

1. Bevezetés és célkitűzések

1.1 A témaválasztás aktualitása, jelentősége.....	1
1.2 A kutatás céljai: kutatási kérdések és hipotézisek.....	1

2. Szakirodalmi áttekintés

2.1 A vallás hatása az élelmiszer-fogyasztói döntésekre, fókuszban a kósersággal	3
2.2 Kóserság	4
2.3 A kóser étkezés szabályai az alkohol fogyasztásra vonatkozóan	7
2.4 A kutatáshoz választott termék: a pálinka.....	8
2.5 A pálinka zsidó gyökerei, a kóserság megjelenése a pálinkafőzésben	9

3. Alkalmazott módszerek

3.1 Adatgyűjtés	10
3.2 Adatelemzés	19

4. Eredmények

20

5. Diskusszió és következtetések

5.1 Értékelés	30
5.2 Következtetések	31
5.3 További kutatások	32

6. Összefoglalás

33

7. Irodalomjegyzék, hivatkozások

34

8. Ábrák és táblázatok jegyzéke

38

9. Mellékletek jegyzéke

40

1. BEVEZETÉS ÉS CÉLKITŰZÉSEK

1.1 A témaválasztás aktualitása, jelentősége

A globalizálódó világban a fogyasztói szokások folyamatosan változnak, egyre fontosabb szerepet kap az egészségtudatosság, az élelmiszerbiztonság, valamint az etikai és vallási meggyőződések szerinti termékválasztás. Globálisan megfigyelhető, hogy a kóser termékek iránti kereslet dinamikusán növekszik, ami fontos gazdasági és kulturális trendekre utal. Azonban érdekes módon viszonylag keveset tudunk a vásárlók motivációiról és azon jellemzőiről, hogy milyen tényezők ösztönzik őket a kóser termékek választására. Diplomamunkám célja az volt, hogy feltárjam, milyen demográfiai tényezők jellemzik és mely értékrendek befolyásolják azokat a vásárlókat, akik hajlandók magasabb árat fizetni ezekért a termékekért. Ennek érdekében Budapesten több helyszínen, 163 fő részvételével, kérdőívvel és aukcióval egybekötött kísérleteket folytattam.

A kísérletemhez hasonló kutatások hozzájárulhatnak ahhoz, hogy jobban megértsük a fogyasztói motivációkat és preferenciákat, különösen egy olyan piacon, ahol a vallási és kulturális tényezők fontos szerepet játszanak. Emellett segíthet a vállalatoknak abban, hogy jobban célsozzák meg a potenciális vásárlókat, valamint hatékonyabban alakítsák ki termékstratégiáikat, figyelembe véve azokat a tényezőket, amelyek befolyásolják a fogyasztók hajlandóságát a felár fizetésére. Mindezek hozzájárulhatnak a piac bővítéséhez, az innovációhoz és a jobb fogyasztói élmény kialakításához.

1.2 A kutatás céljai: kutatási kérdések és hipotézisek

ELSŐ KUTATÁSI CÉL: Egy új termékkel a kóser élelmiszereket nagyra tartó fogyasztók sajátosságainak és preferált választásainak vizsgálata.

(Erről korábban több olyan kutatás is készült, melyek a kóser piac növekvő jelentőségét hangsúlyozzák, különböző szempontok figyelembe vételével. (pl. Herman et al., 2019, Hamerman, 2019, Jeong et al., 2019).

Kutatási kérdés 1: Hogyan alakul a különböző demográfiai csoportokba tartozó vásárlók fizetési hajlandósága a kóser pálinka iránt?

MÁSODIK KUTATÁSI CÉL: A kóser termékek iránti vásárlási hajlandóság zsidó és nem zsidó fogyasztók körében történő felmérése, és az eredmények elemzése ebben a vonatkozásban is.

(A korábbi kutatások vagy kizárólag zsidó fogyasztókra fókuszáltak, mint például Iltiman et al. (2019) izraeli tanulmánya, vagy kifejezetten a nem-zsidó vásárlókat elemezték (Hamerman, 2019; Jeong et al., 2019). Nem ismerek olyan kutatást, amely egyszerre elemezte volna a zsidó és nem zsidó fogyasztók szempontjait, és ezeket vetette volna össze.

Hipotézis 1: A zsidó identitású résztvevők nagyobb hajlandóságot mutatnak arra, hogy többet fizessenek a kóser termékekért.

Hipotézis 2: Azok a zsidó válaszadók, akik hajlandóak felárat fizetni a kóser termékekért, rendelkeznek a legmagasabb fizetési hajlandósággal.

HARMADIK KUTATÁSI CÉL: Hozzáadott információ hatásának mérése a felárfizetési hajlandóságra.

Azt feltételezem, hogy a többlet-információ (azaz a pálinka zsidó gyökerei és a kóseriség megjelenése a pálinkafőzésben) magasabb fizetési hajlandóságot generál a kóser pálinka iránt.

Kutatási kérdés 2: A pálinka zsidó gyökerei a múltban és a kóser pálinka készítéséről elhangzott információk hogyan hatnak a fizetési hajlandóságra?

2. SZAKIRODALMI ÁTTEKINTÉS

2.1 A vallás hatása az élelmiszer-fogyasztói döntésekre, fókuszban a kóasersággal

A vallási értékek és kulturális normák alapvetően befolyásolják a fogyasztói magatartást, a vallási tudatosság növelése pedig fontos tényező a kereslet alakulásában (Casidy et al., 2021, Amalia et al., 2020). Számos vallás meghatároz bizonyos fogyasztói magatartást, vagy éppen tilt valamit. A vallásos értékek - mint például a halál és kóser tanúsítványok - befolyásolják a vásárlói döntéseket (Majic & Kustrak, 2013). A hithű vallásos emberek beépítik hitüket a vásárlási szokásaikba (Sherwani et al., 2018; Gbadamosi et al., 2021). Különösen az élelmiszer- és italfogyasztás játszik fontos szerepet, mivel ezek egyfajta identitást, értékrendet és elköteleződést jelentenek (Bonne & Verbeke, 2008). A kóser előírások betartása a zsidó identitás részét képezik, az étkezés pedig szimbolikus módja annak, hogy ezt az identitást megmutassák (Buckser, 1999).

A kóser szó szerinti jelentése: megfelelő. Ezek azok az élelmiszerek, amelyeket egy vallásos zsidó számára fogyasztásra megfelelőnek tartanak (Fischer, 2019). Az élelmiszerek előállítási folyamatai különbözőek, de mindegyiknél fontos, hogy egy vallási felügyelő ellenőrizze, hogy az elkészítés megfelel a higiéniai és vallási szabályoknak (Regenstein et al., 2003). Minden kóser termék előállítását egy rabbinátusi pecséttel hitelesítik, ezzel bizonyítva, hogy az megfelel az előírásoknak (Della Corte et al., 2018). A termékeken gyakran feltüntetik a kóser jelzést, az úgynevezett „hekshe”-t (Newman, 2012).

A Padure et al. (2019) tanulmány szerint a kóser élelmiszerek piaca 24,5 milliárd dollár körüli értéket képvisel évente és a piac várhatóan tovább bővül a következő években. A zsidó vásárlók azonban eltérően viszonyulnak a kóser tanúsítványokhoz. Ez egyrészt fakadhat abból, hogy a zsidó közösségek különböző irányzatai (ortodox, konzervatív, reform stb.) eltérően értelmezik a kóser előírásokat. Másrészt vannak, akik a kóser élelmiszereket egészségesebb és etikusabb alternatívának tekintik, míg mások számára a kóser tanúsítvány inkább vallási kötelesség, és nem annyira a termék minőségét vagy egészségességét befolyásoló tényező (Fischer, 2016). A vallásos zsidók eltérő mértékben értékelik a különböző rabbik által kiadott tanúsítványokat, és jellemzően a saját rabbijuk jóváhagyását tartják a legfontosabbnak. Még az ultraortodox közösségekben is megfigyelhető ez a preferencia, ami azt jelzi, hogy a személyes kapcsolat nagy jelentőséggel bír (Heiman et al., 2019). A kóser termékek árát ugyanakkor gyakran drágának

tartják (Heiman et al., 2019; Newman, 2012). Bár a zsidók számára egyfajta vallási kötelesség a kóser termékek fogyasztása, a korlátozott elérhetőség és a magasabb árak nehezítik az előírások maradéktalan betartását (Bergeaud-Blackler et al., 2013).

A kóser termékeket azonban nem csak zsidók vásárolják, hanem egyre inkább a nem-zsidó fogyasztók is (Hamerman et al., 2019; KLBD, 2017; Mintel Press, 2009). Ezt támasztja alá Padure et al. (2019) tanulmánya, miszerint a vásárlók hozzávetőleg egyharmadát nem vallási okok motiválják a kóser termékek vásárlása szempontjából. Egy másik felmérés szerint a vásárlók mindössze 14%-a említette a vallási előírásokat, mint a kóser áruk vásárlásának okát (Mintel Press, 2009). A többieket olyan tényezők motiválják, mint a termékek vélhetően jobb minősége, a feltételezett egészségügyi előnyök vagy a higiéniai eredetű élelmiszerbiztonság (Mintel Press, 2009; Cohen et al., 2002; Berry, 2017; Della Corte et al., 2018; Della Corte et al., 2021; Jeong, 2019).

2.2 Kóseriség

Mivel dolgozatomban a kóser pálinkára fókuszálok, illetve a kóser hozzáadott értékére, így fontosnak érzem a kóser kifejezés és az ehhez társuló vallási és étkezési szabályok meghatározását. Ezen szabályok betartása, valamint a kóser elismervény megszerzése mind szükséges ahhoz, hogy a terméket kósernek nevezhessük és végül a termék kereskedelmi forgalomba kerülhessen.

A zsidó vallás egyik legalapvetőbb sajátossága, hogy szigorú és egészen egyedi szabályokat alkalmaz az alapanyagok származására, az ételek előkészítésére és azok fogyasztására vonatkozóan. Ezen szabályok több száz éves múltra tekintenek vissza. Olyan szokások és szabályrendszerek ezek, melyeket egyszerre formált a történelmi kényszer, a földrajzi adottságok és a spirituális meggyőződés (Tóra, Talmud).

A Tóra a zsidó vallás elsődleges szentírása, amely az alapvető törvényeket és tanításokat tartalmazza, míg a Talmud a Tórában leírt szabályok kiegészítéseit, magyarázatait és a gyakorlatban való alkalmazásukat rögzíti. Ezek a szövegek együttesen alkotják a zsidó vallási élet és kultúra alapjait, és meghatározó szerepet játszanak a zsidó közösségek identitásában.

A kóser szó, amelyet a magyar nyelv is használ – sokszor a szlengben, köznyelvben is – héberül azt jelenti „megfelelő” és a zsidók számára rituális szempontból fogyasztható ételek és italok összefoglaló nevét jelöli (Fischer, 2019). A zsidó konyha szabályait, amelyeket összefoglalóan kasrutnak nevezünk, alapvetően két fogalom szervezi. A kóser, amely jót, fogyaszthatót jelent és a párve, amely azon ételek és alapanyagok összessége, amelyek semlegesnek számítanak. Ám ilyenkor merülhet fel a kérdés: mitől semleges?

A kóser konyha egyik, talán legkomolyabban vett szabálya a hús és a tejtermékek elkülönítése. Erre a Tórában közvetlen utasítást is találhatunk: „Ne főzd a gödölyét az ő anyja tejében” (Mózes III. könyve - Leviticus -34. fejezet, 26. vers). Ennek értelmezésében, semmilyen húsfélét nem szabad együtt főzni, vagy akár egyszerre enni tejtermékkel. Tárolásuk is külön kell, hogy megvalósuljon. A kóser táplálkozási szabályok ezen alapvető elemének vallási háttere van. A hús és tej együtt fogyasztását tiszteletlenségnek vélték a természet rendjével szemben, mivel a tej az élet tápláló eleme, ezzel szemben viszont a hús mindig az állat halálából származik (Midrász Tanchuma, Midrász Rabba). Túl a spirituális háttéren, egészségügyi szempontok gyakorlati hasznával is alátámasztható ez a tiltás. A hús és tej emésztése más és más. A hús nehezebb étel, melyet lassabban emészt a szervezet, a tejtermékek viszont gyorsabban bomlanak le.¹ Elkülönítésük tehát megkönnyíthette az emésztést. A higiéniai okok szintén nem elhanyagolandóak. A régi időkben az élelmiszer-tárolás és feldolgozás körülményei közel sem voltak annyira fejlettek, mint napjainkban. A hús és tej keveredése a baktériumok gyors szaporodásához, és így ételmérgezéshez vezethetett.

A kóser konyha szabályozásai tehát elsősorban a hús fogyasztására vonatkoznak. Ezen belül is elkülönít olyan állatokat, melynek a húsát meg szabad enni – ilyen a marha, a csirke, a pulya vagy a juh -, ám tiltja a disznó fogyasztását (Tóra Leviticus 11:7-8, Deuteronomium 14:8). Ennek egészen egyszerűen antropológiai vonatkozása van. A sivatagos területen a növényzetnek mindig is értéke volt. A disznó viszont olyan állat, mely orrával kitúrja a fűvet, ezért a disznót nem tartották. A mai napig a muzulmánok sem esznek disznóhúst.

Szigorú szabályokat állít a kóser konyha a halak és tengeri állatok fogyasztására is: csak pikkelyes állatok fogyaszthatók, a rákfélék, kagyló vagy polip kizárt. (Tóra - Leviticus 11:9-12,

¹ <https://www.livestrong.com/article/441273-how-long-does-it-take-a-meat-diet-to-digest-compared-to-a-vegetarian-one/>

Deuteronomium 14:9-10). Míg a halak füstölve tartósíthatóak, a tengeri herkentyűk esetében más a helyzet. Ezek biztonságos tartósítására nem volt mód. Bár a só, mint egyfajta tartósítószer elterjedt volt, a rákok és kagylófélék frissen tartására nem volt alkalmas. A meleg éghajlat miatt az ételmérgezés valós veszélyt jelentett, így fenti tiltás egészségügyi alapokra vezethető vissza.

A zsidó konyha másik, jelentős szabályozása a húsok előkészítésére vonatkozik (Tóra - Deuteronomium 12:21-23, Talmud - Chulin 28a). A hús feldolgozását, a vágástól kezdve a zsidó egyház által jóváhagyott embernek kell végeznie. Természetesen, ez manapság a tömegtermelés korában kóser jelzést kapott vágóhidakra és feldolgozóüzemekre értendő. A kóser vágás lényege, hogy az állatot teljesen kivéreztetik, mivel a maga a vér fogyasztása minősül bűnnek a kasrut szabályai szerint (Tóra - Leviticus 17:10-14).

Ahogy a vágás körülményei, úgy az ételek előállításának eszközeire is meghatározott szabályok vonatkoznak. A hús és a tej különválasztásának okán azoknak főzésére is külön edényt kell használni, ahogy a mosogatást is külön kell végezni (Talmud - Chulin 105a, Josef Karo: Shulchan Aruch - Yoreh De'ah). Ahogy a vallási törvény arra is kiterjed, hogy azok az edények és főzőeszközök, melyekben nem kóser étel készült, nem alkalmasak többé kóser fogások elkészítésére.

A fent említett, szigorú szabályok miatt, a modern gazdaságban és élelmiszeriparban a kóser jelzés és engedély kiállítása vált bevett gyakorlattá. A terméket, amelyet kósernek kívánnak hívni és aszerint árusítani, a kóser bizonyítványt kiállító rabbi-hivatal vagy ügynökség által kell jóváhagyatni, akik megvizsgálják a termék összetevőit és előállítási eljárásait, így megbizonyosodva arról, hogy a gyártás során minden szabályt betartottak. Ezek a jelzések és igazolások garantálják a kóser étrendet folytatók számára, hogy a termék, amit levesznek a szupermarketek polcairól, megfelel hitük előírásainak.

Az alkoholos italokra vonatkozóan nincsen tiltás a Tórában, azok szabadon fogyaszthatók a zsidóság számára, azonban a kóser jelzés ezekben az esetekben is javallott. Kiváltképp a bornál, ahol az ital szakrális jelentősége miatt ezek a szabályok és eljárások szigorúbban vizsgáltak az átlagosnál.

2.3 A kóser étkezés szabályai az alkohol fogyasztására vonatkozóan

A halal szabályokkal ellentétben - amelyek szintén az erősen szabályozott muszlim étkezésre vonatkoznak – a zsidó vallás engedélyezi követőinek az alkohol fogyasztását, legyen szó röviditalokról vagy borokról.

Az utóbbi esetében a szabályozás egészen kategorikus: a kóser pincészetekből származó, kóser borászok által előállított és palackozott borok fogyaszthatók a kóser étrendet követők számára (Tóra - Deuteronomium 14:26, Talmud - Avodah Zarah 36b). Más italoknál azonban ennél bonyolultabb a helyzet. Alapvető szabályszerűségként kimondhatjuk, hogy a gyümölcsből készült alkoholok általában kóser fogyasztásra alkalmasak – abban az esetben, ha a termés maga alaposan megtisztított és kimagozott, hogy a gyümölcs maga, amely feldolgozásra kerül teljesen mentes legyen a különböző rovaroktól és élőlényektől.

A nagyobb alkoholtartalommal rendelkező röviditalok esetében azért is nehéz a kóser eljárásról megbizonyosodni, mert az italok receptúrája titoknak minősül. Az egyik legnagyobb kóser igazolásokat kiállító ügynökség, az Orthodox Union vezető rabbija² a bourbont, a vodkát, a gint, a Mexikóban palackozott tequilát, a Karib-térségből származó fehérrumot mind biztonságosnak tartja. Ezzel szemben az ízesített italokkal, a borból desztillált sherry-vel vagy például a barna rummal kapcsolatban komoly fenntartásokat fogalmazott meg. Ennek oka, hogy a különböző ízesítő és színező adalékok könnyen tartalmazhatnak olyan állati eredetű anyagokat, melyek a kóser szabályoknak nem felelnek meg. Az ízesített vagy színezett italok a rabbi meggyőződése szerint nem számítanak tisztának, így nem alkalmasak a fogyasztásra olyanok számára, akik a kóser szabályokat követik.

² <https://www.saveur.com/article/Wine-and-Drink/Drinking-Kosher/>

2.4 A kutatáshoz választott termék: a pálinka

A kutatásomhoz a pálinka terméket választottam.

A pálinka mai fogalma a 2008-as pálinkatörvénynek köszönhetően szilárdult meg, mely szerint csak a Magyarországon termelt és termelt gyümölcsből, Magyarországon előállított, palackozott és forgalmazott, minimum 37,5 alkoholfokos gyümölcspárlatot lehet pálinka névvel ellátni.

Az Európai Unióban a pálinka eredetvédeltségét a 110/2008/EK rendelet biztosítja, amely az alkoholtermékek földrajzi eredetmegjelölését szabályozza. Ezen rendelet alapján a "pálinka" megnevezést csak a Magyarországon és néhány kijelölt osztrák régióban előállított gyümölcspárlatok viselhetik. (A 2004-es európai uniós csatlakozási tárgyalások eredményeképpen Magyarország kizárólagossági engedélyt kapott az Európai Uniótól a pálinka név használatára. Az Európai Bizottság 2002-ben már előzetesen elfogadta Magyarország kérését, de a végleges uniós védelmet a fenti, 2008-as rendelet biztosítja. Ennek alapján a "pálinka" egy földrajzi eredetmegjelöléssel védett név lett, amelyet az EU-n belül kizárólag Magyarországon és néhány osztrák tartományban lehet használni bizonyos gyümölcspárlatokra.)

Kiemelt jelentőségű a felhasznált alapanyag: csak és kizárólag hazai gyümölcsből – valamint gyümölcsvelőből - készülhet pálinka, sűrítmenyből, aszaltványból, szárítmányból nem. Hagyományosan szilvából, sárgabarackból, körtéből, almából vagy cseresznyéből készül, mivel ezek a gyümölcsök ősidők óta megtalálhatók a magyar vidékeken és alkalmasak a pálinkakészítéshez.

A pálinkát gyakran aperitifként vagy digestifként fogyasztják, azaz étkezés előtt vagy után, mivel a néphagyomány szerint serkenti az emésztést. Emellett az étkezés előtti fogyasztása étvágygerjesztőként is kedvelt.

A kutatásomhoz kiválasztott konkrét termék a zárjegyekkel ellátott, 0,1 literes kiszerelésű, Márkházi kóser és tradicionális barackpálinka volt.

2.5 A pálinka zsidó gyökerei, a kóserság megjelenése a pálinkafőzésben

Etimológiai kutatások szerint maga a pálinka szó Erdélyben már a 17. században is létezett. Ebben az időben az erdélyi zsidó lakosság foglalkozása főként a kiskereskedelem, valamint a pálinkafőzés volt. A párlatkészítést, illetve annak kimérését számos helyen szinte kizárólag a zsidók gyakorolták. Az első pálinkafőző gyárakat és pálinkaházakat Gyulafehérváron, Temesváron, Karánsebesen, Pancsován és Csakóváron alapították a Keppich (ejtsd: Kepesz) család által. A történelmi Magyarország több területén a zsidó közösségek voltak az elsők, akik pálinkát készítettek, és ez a termék így nemcsak a zsidó közösségek, hanem az egész társadalom számára elérhetővé vált (Carmilly-Weinberger, 1995). Az első írott emlék szilvapálinka néven 1684-ből származik, bár a kóser szilva eredetét egészen Salamon királyig vezették vissza.

A kóser jelző a pálinka esetében arra utal, hogy a párlat a hitközösség egy vallási felügyelete által jóváhagyott technológiával, hibátlan és kifogástalan alapanyagok felhasználásával készül. Az igazi kóser pálinka alapanyagául a mai napig kizárólag válogatott és megtisztított, első osztályú gyümölcs szolgálhat. A gyümölcsöket (főként szilvát és kajsziarackot) különös figyelemmel válogatják, cefrézik és erjesztik. Az előkészítés során csakis olyan élesztőket és adalékanyagokat szabad felhasználni, melyek kóser jelzéssel vannak ellátva. A kóser pálinkák főzésénél természetesen külön főzőberendezés áll rendelkezésre. A lepárlás végeztével a pálinkát szigorú higiéniai körülmények között palackozzák, ezzel biztosítva a főzési folyamat tisztaságát. A pálinkafőzés teljes folyamatát a rabbi ellenőrzi, illetve a pálinkafőzde részére igazolja, hogy a termékek kivétel nélkül megfelelnek a legszigorúbb előírásoknak.

Oberlander Báruch, a haszid zsidó közösség egyik hazai vezetője is fentieket alátámasztva nyilatkozott: „A pálinka, ahogy sok más ital is, attól kóser, hogy nincs benne nem kóser adalékanyag. Bármilyen gyümölcsből készülhet kóser pálinka, hiszen közülük egyedül a szőlő igényel különleges kóserági felügyeletet.”³

³ <https://zsido.com/fejezetek/mitol-koser-a-palinka/>

3. ALKALMAZOTT MÓDSZEREK

3.1 Adatgyűjtés

Annak érdekében, hogy valós vásárlói reakciókat mérjek és ne csak elméleti válaszokra támaszkodjak, a vásárlási szituáció modellezésére kísérleti aukciót szerveztem és végeztem Budapesten számos helyszínén. Elsőként, több alkalommal a VII. kerületi egykori zsidónegyedben egy szálloda különtermében, majd a Bethlen téri és Dohány utcai zsinagógák rendezvénytermeiben, végül egy zsidó közösségi iskola szülőknek szervezett estjén. Az egyik helyszínről készült fotókat az 1-2. ábra szemlélteti, a fotókon látható személyek és a helyszín előzetes jóváhagyásával.

1. ábra: Kérdőív kitöltésének helyszíne – helyszínről készült fotó
(Forrás: saját fénykép)

2. ábra: Paraván melletti, modellezési helyszín - helyszínről készült fotó
(Forrás: saját fénykép)

Kísérleti aukcióimhoz a BDM (Becker-DeGroot-Marschak) eljárást használtam, mely egy olyan módszer, amelyet közgazdaságtani kísérletekben használnak arra, hogy megmérjék egy termék vagy szolgáltatás iránti egyéni fizetési hajlandóságot (WTP, willingness to pay). A BDM eljárás során a résztvevő titokban megad egy árat, amit hajlandó lenne fizetni egy adott termékért. Ezután egy véletlenszerűen generált ár kerül kisorsolásra. Ha a résztvevő által megadott ár magasabb vagy egyenlő a sorsolt árral, akkor megvásárolhatja a terméket a sorsolt áron. Ha a megadott ár alacsonyabb, nem veheti meg a terméket. Ez a módszer arra ösztönzi a résztvevőket, hogy őszintén adják meg a tényleges fizetési hajlandóságukat, mivel túl magas vagy túl alacsony ár megadása nem jár előnnyel. A BDM eljárás előnye, hogy pontosabban feltárja, mennyit ér valójában egy adott termék a vásárlók számára.

Kísérletembe a válaszadókat vallás és vallási identitásra való tekintet nélkül vártam, illetve hívtam meg. Az aukció helyszíneit úgy választottam meg, hogy a budapesti zsidóság a teljes lakossághoz képest nagyobb létszámmal képviseltesse magát. (A magyarországi zsidó lakosságot a legfrissebb becslések

szerint körülbelül 100-120 ezer fő közé teszik. Ezen becslések alapján a zsidó közösség legnagyobb része Budapesten él, ahol a hivatalosan zsidó vallású emberek száma körülbelül 8000 fő (Kovács & Barna, 2018, HCSO, 2022, DellaPergola, 2022). Ugyanakkor a zsidó identitású emberek száma ettől magasabb is lehet, mert ez a szám nem tartalmazza azokat, akik nem vallásgyakorlók, de zsidó származásúnak tartják magukat. Sok zsidó identitású ember nem vallási alapon azonosítja magát, és ők nincsenek feltétlenül regisztrálva vallásuk szerint, így a tényleges közösség mérete nagyobb lehet.)

A kísérleti aukciónál fontosnak tartottam, hogy a körülmények minden alkalommal hasonlítsanak egymásra úgy az elrendezés, mint a kísérletet vezetőik tekintetében is. Utóbbiak végig ugyanazok a személyek voltak, (egységes fekete) ruhaviselésük sem változott a kísérleti aukciók folyamán, hogy egyértelműen felismerhetőek legyenek. Összesen 8 alkalommal rendeztem meg a kísérletet, 2023. november 7. és 2024. április 11. között. Kutatásomat előzetes regisztráció előzte meg, így bizonyos létszámú részvételre előre számítani lehetett. Kutatásomat egy budapesti főrabbi támogatta, a zsinagógákban az ő közvetítésével tudtam a helyszíneket biztosítani.

A kutatás előkészületeként Google űrlapon regisztrációs oldalt készítettem „Regisztráció – a „Fizetési hajlandóság mérése pálinkáért és kóser pálinkáért című kísérletre” címmel, a tervezett időpontok feltüntetésével. A regisztráció linkje:

<https://docs.google.com/forms/d/1U1x0pjupFKgcl7dT6PcuzwoA4RMxqBTkpldhRegwrrpU/edit>

A kísérletben való részvételt több feltételhez kötöttem. Egyrészt a célzott korosztály a 18 életévet betöltött, magyar nyelven beszélő résztvevők voltak, másrészt feltétel volt az elmúlt egy évben történt (kereskedelmi forgalomban megtalálható, zárjeggyel ellátott) pálinka vásárlása.

A részvétel anonim és önkéntes volt, a résztvevők nevei csak a nyilatkozatokon szerepelnek, a válaszokhoz a válaszadók nevei nem köthetőek. Az aláírt nyilatkozatok az 3. mellékletben találhatóak. A kutatásban való részvételt ösztönzendő, a nyilatkozatot aláírók a kísérlet kezdetén 2 000 forint részvételi díjat kaptak. A kísérletben részt vevők társadalmi-demográfiai összetételét az anonim kérdőívek alapján az 1. táblázatban tüntettem fel.

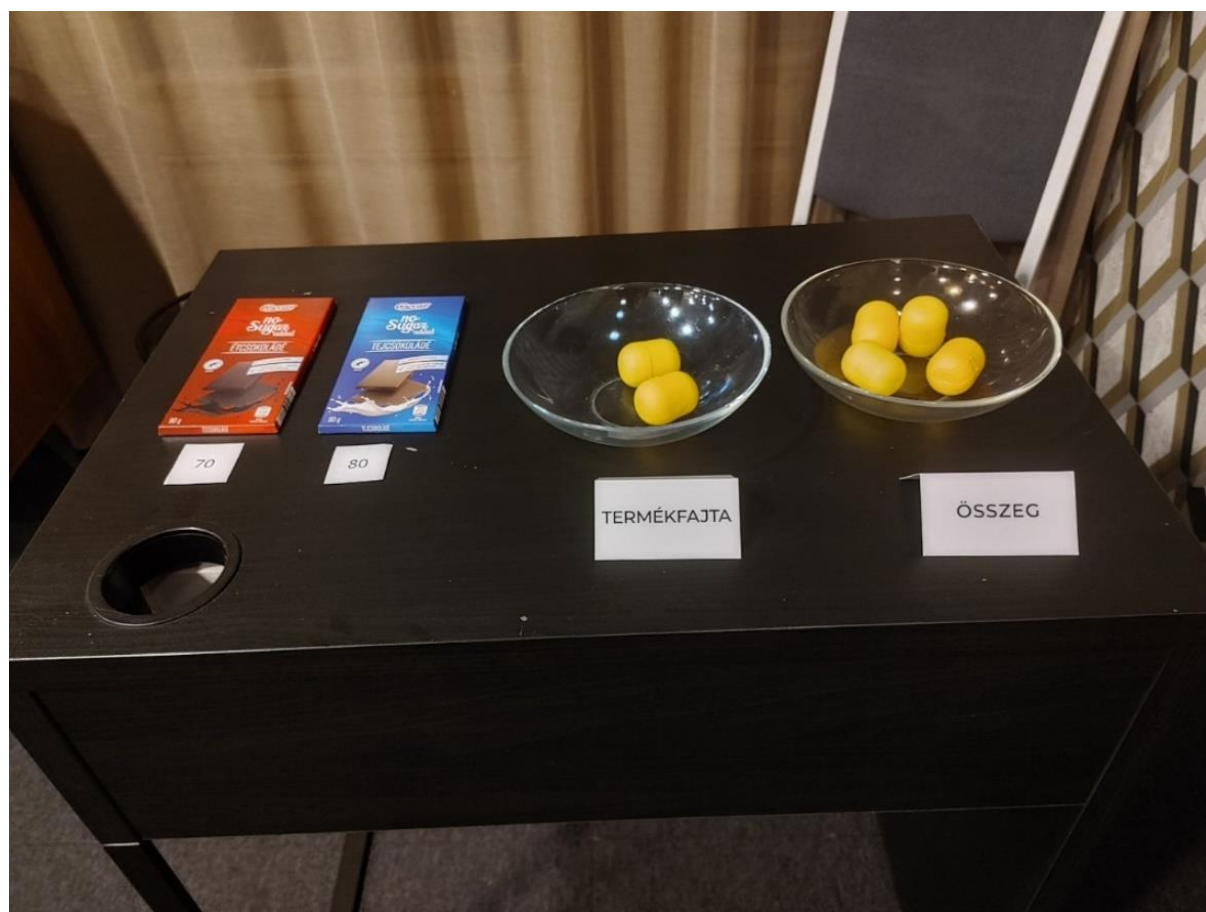
1. táblázat: A kísérletben részt vevők társadalmi és demográfiai jellemzői
(Forrás: saját munka)

	Résztvevők száma (n)	Százalékos arányok
Nem		
nő	75	46,01%
férfi	88	53,99%
Korosztály		
18-20 év	17	10,43%
21-30 év	24	14,72%
31-40 év	29	17,79%
41-50 év	62	38,04%
51-60 év	23	14,11%
60 év fölötti	8	4,91%
Legmagasabb iskolai végzettség		
szakiskola / szakmunkásképző	13	7,98%
8 általános	10	6,13%
érettségi	50	30,67%
felsőfokú végzettség	90	55,21%
Lakóhely		
főváros	135	82,82%
vidéki város	26	15,95%
falu / község	2	1,23%
Háztartás jövedelmi helyzete		
nagyon szűkös	1	0,61%
szűkös	17	10,43%
átlagos	65	39,88%
jó	58	35,58%
nagyon jó	22	13,50%
Felelősség az élelmiszerek beszerzéséért		
igen	61	37,42%
részben	82	50,31%
nem	20	12,27%
Zsidó vallású		
igen	65	39,88%
nem	98	60,12%
Zsidónak tartja magát		
igen	71	43,60%
nem	92	56,40%
Kizárólag kóser ételt fogyaszt		
igen	24	14,72%
nem	139	85,28%

A helyszíni online adatgyűjtés folyamán az 1. táblázatban feltüntetett adatokon kívül általában a kóser és konvencionális termékek minőségére, egészségességére, biztonságosságára, fenntarthatóságára is rákérdeztem, melyet 7-fokozatú skálán lehetett megválaszolni. A pálinkavásárlási és -fogyasztási gyakoriság megválaszolására 4-fokú skála állt rendelkezésre.

A következő szakaszban eltérő azonosító kódot kaptak a résztvevők az anonimitás megőrzése érdekében, viszont a kód segítségével egyértelműen beazonosíthatóak lettek a kérdőív kitöltőjének válaszai a gyakorlati kísérleti aukció folyamán. A kérdőívbe beágyazva rövid videó került lejátszásra „Pálinka vásárlási kísérlet” címmel. (A videó szöveges tartalmát *A kísérlet folyamata csokoládés modellezéssel* megnevezéssel a 1. melléklet tartalmazza.) Ezt követően próbakörrel modelleztettem le az aukció folyamatát, termékfajtaként ét-, illetve tejsokoládét használva. Az esetlegesen felmerülő kérdésekre a kísérletvezetők szóban válaszoltak. A modellezésről készült képeket az 3-4. ábrán mutatom be.

3. ábra: Kísérlet modellezéséhez használt eszközök
(Forrás: saját fénykép)

4. ábra: Kísérlet modellezése csokoládékkal
(Forrás: saját fénykép)

Újabb fázisban a résztvevők a kérdőív további részében elsőként a 0,1 literes kiszerelésű konvencionális, másodikként a 0,1 literes kiszerelésű kóser barack pálinkára licitáltak. A pálinkákon lévő címkéket az 5. ábrán, a kísérlet tárgyát képező 0,1 literes kiszerelésű konvencionális és kóser pálinkákat a 6. ábrán mutatom be. Ez utóbbi terméken a heksher (kóser szimbólum) is szerepelt, ahogy az az 5. ábrán lévő Kosher Barack Pálinka címkéjén is látható.

5. ábra: A kóser és konvencionális termékek címkéi
(Forrás: saját munka)

6. ábra: Kísérlethez használt pálinkák
(Forrás: saját fénykép)

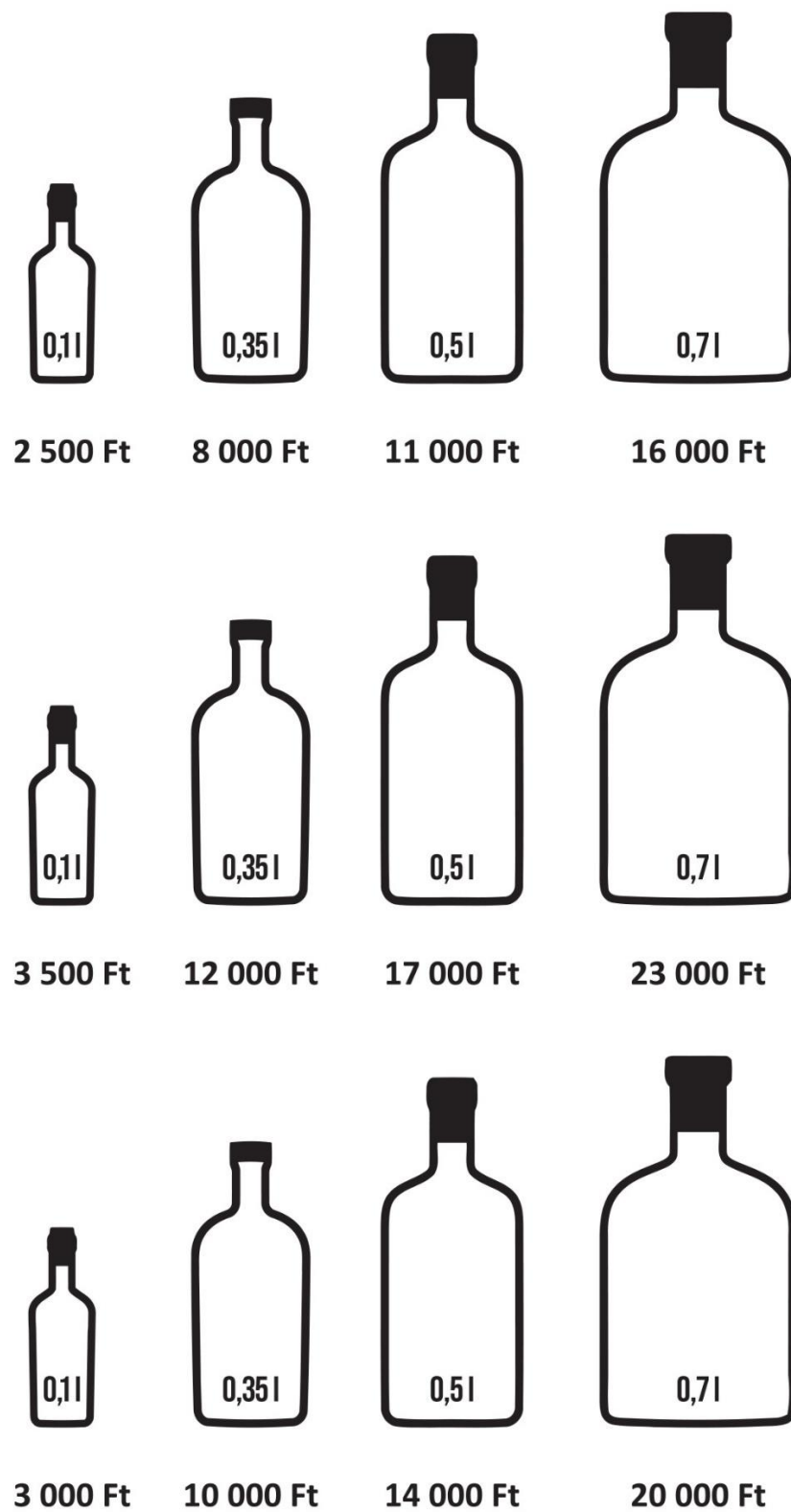

Az árak megadását követően a résztvevők videón („Kosher” címmel) információkat kaptak a pálinka zsidó gyökereiről, valamint a kóser pálinka főzésének alapvető előírásairól. Ez a treatment információ a 2. mellékletben szerepel. Ezt követően a résztvevők újra licitáltak a kóser pálinkára.

A kísérlet folyamán végig 0,1 literes kiszerezésű termékekre kellett megadni az árakat. A kereskedelmi forgalomban kapható kiszerezésméreték ennél nagyobbak, ezért az árak megadását – nem befolyásolva a választást - árazási segédlettel segítetttem, mely a 7. ábrán látható.

Az árak háromféle szempont szerint lettek feltüntetve az árazási segédleten: a boltokban elérhető legolcsóbb, legdrágább, valamint legtöbbet értékesített pálinkák árai alapján. A kísérlet során a 0,1 literes kiszerezésű pálinkákkal a minél magasabb aktív részvételi szám volt a célom (alacsonyabb összeggel lehetett így licitálni, szemben egy nagyobb kiszerezésű termékkel).

7. ábra: Árazási segédlet
(Forrás: saját munka)

A kísérleti aukció utolsó szakaszában a termékek értékesítési aukciójára került sor. Ha a résztvevő által kihúzott (kóser vagy tradicionális) termékfajta és az ahhoz kapcsolódó korábban megadott ár meghaladta az urnából kihúzott véletlenszerű összeget, akkor a vásárlás a kihúzott áron valósult meg. Viszont, ha a résztvevő által megadott ár alacsonyabb volt, mint a kihúzott érték, a vásárlás nem történ(hetett) meg. Ezzel a módszerrel sikerült meghatározni a résztvevők legmagasabb fizetési hajlandóságát.

Két urnát használtam, az egyikben a kétféle termékfajta volt (konvencionális és kóser), a másik urnában az összegek voltak elhelyezve. Mind a termékfajták nevei, mind az összegek egyszínű, megkülönböztető jelzés nélküli tartókban voltak, műanyag Kinder tojás belsőben.

A termékértékesítési szakasz helyszínét paravánnal elkülönítettem az online kérdőíves szakasz helyszínétől. A termékértékesítési szakaszcól készült fotókat a 8. ábrán látható fényképek szemléltetik.

8. ábra: Termékértékesítési szakasz helyszíne
(Forrás: saját fénykép)

3.2 Adatelemzés

A fizetési hajlandóságot minden esetben magyar forintban mértem: a konvencionális és a kóser termék esetében, majd a treatment információ után ismételten a kóser termékre vonatkozóan is. Így a kóser pálinka esetében a fizetési hajlandóságot a treatment információ elhangzása előtt, valamint azután is vizsgáltam.

BDM típusú kísérleti aukciós eljárást használtam annak érdekében, hogy felmérjem, egy termék tényleges értéke mennyire számít a válaszadónak.

Kíváncsi voltam a kóser pálinka esetében a felárfizetési hajlandóságra, úgy a treatment információ megadása előtt, mint után. Ezt több változóval tudtam összehasonlítani: a demográfiai adatokkal, a bemutatott termékekről kialakult véleményekkel, valamint a résztvevők értékrendjével. A kérdőívben szerepeltek olyan kérdések, melyek a válaszadók szubjektív véleményére vonatkoztak, ezért több fokozatú Likert-skálát használtam a lehetséges válaszok megfogalmazására. Ezek a kérdések elsősorban a kóser és konvencionális termékek minőségére, egészségességére, biztonságosságára és fenntarthatóságára irányult. A különbségek kiszámításával kaptam meg, hogy a kísérletben részt vevő értékesebbnek ítéli-e meg a kóser pálinkát, szemben a konvencionális termékkel.

Az elemzés során leíró és alapstatisztikákat használtam. A kísérlet adatai összesített Excel táblában könnyen kezelhetőek, rendezhetőek, szűrhetőek voltak. SPSS (Statistical Program for Social Sciences) program segítségével variancia analízist készítettem, és összefüggéseket kerestem a konvencionális, a kóser, illetve a treatment információ utáni kóser értékek (WTP, mint független változó) és különböző függő változók között.

4. EREDMÉNYEK

Az eredmények bemutatását a teljes minta alapján kapott eredmények ismertetésével kezdem, majd áttérek a kísérletben részt vevők identitása szerinti eredmények bemutatására. A résztvevők száma (n érték) 163 fő volt.

Az eredmények azt mutatják, hogy a résztvevők nagyobb fizetési hajlandóságot (WTP) mutattak a kóser pálinkáért, mint a konvencionális termékért, és ez az érték a treatment információ után tovább növekedett. A fizetési hajlandóság teljes mintán kapott átlagértékeit forintban megadva, valamint a felárfizetési hajlandóság mértékét százalékos arányban feltüntetve a 2. táblázatban szerepeltetem.

2. táblázat: Fizetési hajlandóság (WTP) mérése a pálinkáért
(Forrás: saját munka)

fizetési hajlandóság	legalacsonyabb ár	legmagasabb ár	zéró ajánlatok száma	átlag	WTP
a konvencionális pálinkáért	0 Ft	12 000 Ft	13	1 273 Ft	-
a kóser pálinkáért	0 Ft	14 000 Ft	12	1 463 Ft	14,90%
a kóser pálinkáért a treatment információt követően	0 Ft	12 000 Ft	13	1 587 Ft	8,50%

Az eredmények alapján a résztvevők a kóser termékért átlagosan 14,9%-kal magasabb árat adtak meg. A treatment információ hatására ez a felárfizetési hajlandóság még 8,5%-kal emelkedett. Így a treatment információ után számítva a válaszadók átlagosan 24,7%-kal magasabb árat adtak meg (1 587 Ft) a kóser termékért, mint amit a konvencionális termékért (1 273 Ft) fizettek volna.

Kutatásom fontos szempontja volt, hogy a zsidó identitásnak a kóser termékért való felárfizetési hajlandóságra gyakorolt hatását vizsgáljam (treatment információt megelőzően). Ennek érdekében a válaszadókat csoportokra osztottam, melyet a 3. táblázat tartalmaz.

3. táblázat: A válaszadók identitása és felárfizetési hajlandósága a kóser pálinkáért
(Forrás: saját munka)

Identitás	Felárfizetési hajlandóság a kóser pálinkáért:		Válaszadók száma
	értékesebbnek bizonyult	nem bizonyult értékesebbnek	
zsidó	52	19	71
nem zsidó	32	60	92
összesen	84	79	163

A válaszadók identitását nézve összesen 71 fő zsidó és 92 fő nem zsidó identitású résztvevő volt. Az összes válaszadót tekintve, 163 főből 84 résztvevő számára bizonyult értékesebbnek a kóser pálinka, mint a konvencionális termék, tehát a résztvevők 51,53%-a határozott meg magasabb árat a kóser pálinkáért (a treatment információt megelőzően).

A 84 főből - akik nagyobb árat adtak meg a kóser pálinkáért a treatment információ előtt - 52 fő (61,9%) volt zsidó, míg 32 fő (38,1%) nem zsidó identitású személy volt.

Az eredmények kiértékelésekor fenti csoportokat tovább vizsgáltam a fizetési és felárfizetési hajlandóság szerint, treatment információ megadása előtti és utáni értékek figyelembevételével. Elsőként a hozzáadott információ elhangzása előtti adatokat elemeztem, az így kapott átlagértékek az 4. táblázatban lettek feltüntetve.

4. táblázat: A pálinkáért való fizetési hajlandóság, identitás alapján, treatment információ adása előtt
(Forrás: saját munka)

	identitás	Fizetési hajlandóság		
		a konvencionális termékért	a kóser termékért (treatment előtt)	százalékos változás
A kóser pálinka értékesebbnek bizonyult	-zsidó	1 138 Ft	1 458 Ft	28,1%
	-nem zsidó	1 590 Ft	2 206 Ft	38,8%
A kóser pálinka nem bizonyult értékesebbnek	-zsidó	1 742 Ft	1 737 Ft	-0,03%
	-nem zsidó	1 073 Ft	984 Ft	-8,3%

A kutatásom szempontjából azt a réteget tartottam fontosnak, akik felárfizetési hajlandóságot mutattak a kóser termékek irányába. A treatment információt megelőzően a magukat zsidó vallásúnak tartó válaszadók 28,1%-kal nagyobb fizetési hajlandóságot mutattak a kóser termékekért, mint a nem zsidó vallásúak. Utóbbiak körében viszont nagyobb fizetési hajlandóság figyelhető meg, mint a zsidó identitásúak körében: mintegy 38,8%-kal bizonyult értékesebbnek számukra a kóser pálinka. (A treatment információ meghallgatása után ez az érték 52,6%-ra emelkedett.)

Vannak csoportok (mindkét identitást vizsgálva), akik nem mutattak hajlandóságot a felárfizetésre a kóser pálinkáért. Közülük a nem zsidók csoportjánál jelentkezett a nagyobb eltérés, ők 8,3%-kal alacsonyabb fizetési hajlandóságot mutattak, szemben a zsidó identitásúak 0,03 százalékaival.

Ezt követően a treatment információ hatását vizsgáltam meg, mely mindkét identitású csoportra pozitív hatással bírt. Az eredmények az alábbi, 5. táblázatban láthatóak.

5. táblázat: Fizetési hajlandóság a kóser termékekért
(Forrás: saját munka)

	identitás	Fizetési hajlandóság a kóser termékért		
		treatment előtt	treatment után	százalékos változás
A kóser pálinka értékesebbnek bizonyult	-zsidó	1 458 Ft	1 566 Ft	7,4%
	-nem zsidó	2 206 Ft	2 427 Ft	10,0%
A kóser pálinka nem bizonyult értékesebbnek	-zsidó	1 737 Ft	1 810 Ft	4,2%
	-nem zsidó	984 Ft	1 086 Ft	10,4%

A legnagyobb különbség azon nem zsidó identitású csoportnál volt megfigyelhető, akik számára nem tűnt értékesebbnek a kóser pálinka a treatment információt megelőzően. A treatment információ utáni fizetési hajlandóságuk a kóser termékért 10,4%-kal növekedett, így pozitív értékkel zárt ez a csoport is.

Ezután a fizetési hajlandóságot a konvencionális termék és a treatment információ elhangzása utáni kóser termék esetében vizsgáltam, a 6. táblázat tartalmazza a kapott értékeket.

6. táblázat: Fizetési hajlandóság a konvencionális és (treatment utáni) kóser termékekért
(Forrás: saját munka)

	identitás	Fizetési hajlandóság		
		a konvencionális termékért	a kóser termékért, treatment után	százalékos változás
A kóser pálinka értékesebbnek bizonyult	-zsidó	1 138 Ft	1 566 Ft	37,6%
	-nem zsidó	1 590 Ft	2 427 Ft	52,6%
A kóser pálinka nem bizonyult értékesebbnek	-zsidó	1 742 Ft	1 810 Ft	3,9%
	-nem zsidó	1 073 Ft	1 086 Ft	1,2%

Azon válaszadók, akik hajlandóak voltak többet fizetni a kóser pálinkáért és nem zsidó identitásúak, jelentősen magasabb felárfizetési hajlandóságot mutattak a kóser termékért (52,6%), mint a zsidó identitásúak (37,6%). Így korábbi feltételezésem nem igazolódott be (*Hipotézis 2*).

Végül kutatásomban SPSS (Statistical Program for Social Sciences) program használatával különbségeket kerestem a konvencionális, a kóser, illetve a treatment információ utáni kóser értékek (WTP, mint függő változó) és különböző független változók között. Független változóknak az 1. táblázatban szereplő jellemzőket tettem meg. Szignifikancia szint: $p < 0,05$.

Elsőként nemek szerint vizsgáltam a fizetési hajlandóságok eloszlását, mely értékek a 7. táblázatban vannak feltüntetve.

7. táblázat: Fizetési hajlandóság nemek függvényében*
(Forrás: saját munka)

nem	Fizetési hajlandóság				
	a konvencionális termékért	a kóser termékért, treatment előtt	a kóser termékért, treatment után	százalékos változás (konv. vs. kóser treatment után)	százalékos változás (kóser treatment előtt és után)
nő	1 059 Ft	1 196 Ft	1 260 Ft	18,98%	5,35%
férfi	1 456 Ft	1 691 Ft	1 865 Ft	28,09%	10,29%
százalékos változás	37,49%	41,39%	48,02%	-	-

* $p < 0,05$

Kitűnik, hogy a férfi nemű válaszadók általában jelentősen nagyobb fizetési hajlandósággal rendelkeznek mindkét termék esetében, mint a nők.

A férfiak átlagosan 48,02 %-kal voltak hajlandóak többet fizetni a kóser termékért (treatment információ után) a nőkhöz viszonyítva. Ugyanakkor megfigyelhető, hogy a nők fizetési hajlandósága kevésbé nőtt a treatment információ után, átlagosan csupán 5,35 %-kal. Ez az érték közel fele a férfiaknál megfigyelt fizetési hajlandóságnak (treatment után).

A korosztály szerinti megoszlás és WTP összefüggésének vizsgálati eredménye ugyanakkor statisztikailag nem értelmezhető, nincs jelentős eltérés, melyet a 8. táblázat mutat. A kapott értékek ($p > 0,05$) arra engednek következtetni, hogy ilyen mintaszámnál az eredmény nem szignifikáns.

8. táblázat: Fizetési hajlandóság korosztály függvényében*
(Forrás: saját munka)

korosztály	Fizetési hajlandóság				
	a konvencionális termékért	a kóser termékért, treatment előtt	a kóser termékért, treatment után	százalékos változás (konv. vs. kóser treatment után)	százalékos változás (kóser treatment előtt és után)
41 év fölött	1 198 Ft	1 381 Ft	1 507 Ft	25,79%	9,12%
18-40	1 373 Ft	1 572 Ft	1 692 Ft	23,23%	7,63%
százalékos változás	14,60%	13,83%	12,28%	-	-

* $p < 0,05$

Következőnek függő változóként a legmagasabb iskolai végzettséget adtam meg. Az így kapott eredményeket a 9. táblázat mutatja.

9. táblázat: Fizetési hajlandóság legmagasabb iskolai végzettség függvényében*
(Forrás: saját munka)

iskolai végzettség	Fizetési hajlandóság				
	a konvencionális termékért	a kóser termékért, treatment előtt	a kóser termékért, treatment után	százalékos változás (konv. vs. kóser treatment után)	százalékos változás (kóser treatment előtt és után)
8 általános	900 Ft	781 Ft	810 Ft	-10,00%	3,71%
szakiskola	1 092 Ft	1 365 Ft	2 123 Ft	94,41%	55,53%
érettségi	1 059 Ft	1 276 Ft	1 291 Ft	1,18%	1,18%
felsőfokú végzettség	1 460 Ft	1 657 Ft	1 760 Ft	20,55%	6,22%

* $p < 0,05$

Kiugró értékek figyelhetők meg a legfeljebb szakiskolát végzettek körében. Náluk 94,41 %-kal emelkedett a (treatment információ utáni) kóser termék iránti fizetési hajlandóság a konvencionális termékhez viszonyítva. A treatment információ hatása szintén kiugró: több, mint 55%-os növekedés volt tapasztalható.

Érdekes adat, hogy a treatment információ megadása előtt egyértelműen a felsőfokú végzettségűek bírtak a legmagasabb fizetési hajlandósággal mind a kóser, mind a konvencionális termékért.

Lakóhely tekintetében viszont (a korosztályhoz hasonlóan) a vizsgálati eredmény statisztikailag nem lett értelmezhető, nincs jelentős eltérés, mely a 10. táblázatban látható.

10. táblázat: Fizetési hajlandóság lakóhely függvényében*
(Forrás: saját munka)

lakóhely	Fizetési hajlandóság				
	a konvencionális termékért	a kóser termékért, treatment előtt	a kóser termékért, treatment után	százalékos változás (konv. vs. kóser treatment után)	százalékos változás (kóser treatment előtt és után)
főváros	1 273 Ft	1 496 Ft	1 620 Ft	27,26%	8,29%
vidék	1 277 Ft	1 305 Ft	1 427 Ft	11,75%	9,35%

* $p < 0,05$

Bár a fővárosi résztvevők valamivel nagyobb fizetési hajlandóságot mutattak a kóser termékért, a treatment információ hatása lakóhely szerint nem volt kimutatható. A kapott értékek ($p > 0,05$) arra engednek következtetni, hogy alacsony vidéki lakóhelyű mintaszámnál (28 fő) az eredmény nem szignifikáns.

Következő jellemzőnek a háztartás jövedelmi helyzetét tettem meg, melyet a 11. táblázat szemléltet.

11. táblázat: Fizetési hajlandóság jövedelmi helyzet függvényében
(Forrás: saját munka)

jövedelmi helyzet	Fizetési hajlandóság				
	a konvencionális termékért	a kóser termékért, treatment előtt	a kóser termékért, treatment után	százalékos változás (konv. vs. kóser treatment után)	százalékos változás (kóser treatment előtt és után)
szűkös	930 Ft	1 248 Ft	1 323 Ft	42,26%	6,00%
átlagos	870 Ft	946 Ft	1 161 Ft	33,45%	22,73%
jó	1 600 Ft	1 875 Ft	1 926 Ft	20,37%	2,72%
nagyon jó	1 884 Ft	2 084 Ft	2 168 Ft	15,07%	4,03%

* $p < 0,05$

A treatment információ hatása elsősorban azoknál a háztartásoknál mutatkozott meg, ahol a jövedelmi helyzet átlagosnak volt mondható, esetükben 22,73%-kal nőtt a fizetési hajlandóság a kóser termékért. Ugyanakkor a legnagyobb százalékos növekedés (42,26%) a konvencionális és kóser termékek viszonylatában a szűkös jövedelmi helyzetben lévőkénél volt tapasztalható.

A jövedelmi helyzet után az élelmiszerek beszerzéséért való felelősséget vizsgáltam meg. A vizsgálati eredmény statisztikailag nem lett értelmezhető ($p > 0,05$), nincs jelentős eltérés, ahogy azt a 12. táblázat mutatja. A felelősség az élelmiszerek beszerzéséért tehát nincs ráhatással a fizetési hajlandóságra.

12. táblázat: Fizetési hajlandóság élelmiszer-beszerzési felelősség függvényében*
(Forrás: saját munka)

felelősség az élelmiszerek beszerzéséért	Fizetési hajlandóság				
	a konvencionális termékért	a kóser termékért, treatment előtt	a kóser termékért, treatment után	százalékos változás (konv. vs. kóser treatment után)	százalékos változás (kóser treatment előtt és után)
nem	1 250 Ft	1 380 Ft	1 475 Ft	18,00%	6,88%
részben	1 302 Ft	1 486 Ft	1 623 Ft	24,66%	9,19%
igen	1 243 Ft	1 460 Ft	1 575 Ft	26,71%	7,92%

* $p < 0,05$

Az 1. táblázatban szereplő jellemzők közül utolsóként a vallást és az identitást tettem meg függő változónak. Az eredményeket a 13. és 14. táblázatok tartalmazzák.

13. táblázat: Fizetési hajlandóság vallás függvényében*
(Forrás: saját munka)

vallás	Fizetési hajlandóság				
	a konvencionális termékért	a kóser termékért, treatment előtt	a kóser termékért, treatment után	százalékos változás (konv. vs. kóser treatment után)	százalékos változás (kóser treatment előtt és után)
nem zsidó	1 252 Ft	1 414 Ft	1 548 Ft	23,64%	9,48%
zsidó	1 306 Ft	1 537 Ft	1 645 Ft	25,96%	7,03%

* $p < 0,05$

14. táblázat: Fizetési hajlandóság identitás függvényében*
(Forrás: saját munka)

identitás	Fizetési hajlandóság				
	a konvencionális termékért	a kóser termékért, treatment előtt	a kóser termékért, treatment után	százalékos változás (konv. vs. kóser treatment után)	százalékos változás (kóser treatment előtt és után)
nem zsidó	1 253 Ft	1 409 Ft	1 552 Ft	23,86%	10,15%
zsidó	1 300 Ft	1 533 Ft	1 631 Ft	25,46%	6,39%

* $p < 0,05$

Statisztikailag fenti eredmények nem relevánsak ($p > 0,05$), nincs jelentős eltérés, így a fizetési hajlandósággal nincs kimutatható összefüggés.

5.DISZKUSSZIÓ ÉS KÖVETKEZTETÉSEK

5.1 Értékelés

A kóser termékek elsősorban a zsidó vásárlók igényeinek kielégítésére szolgálnak. Kutatásom egyik célja az volt, hogy felmérjem a szigorú gyártási folyamatok, minősítési eljárások és tanúsítványok értékét egy olyan vásárlói csoportban, ahol a zsidó identitású résztvevők nagyobb arányban szerepelnek. Előzetesen azt feltételeztem, hogy a zsidó identitású résztvevők nagyobb hajlandóságot mutatnak majd arra, hogy többet fizessenek a kóser termékekért. (*Hipotézis 1*). Feltételezéseim között szerepelt, hogy Azok a zsidó válaszadók, akik hajlandóak felárat fizetni a kóser termékekért, ők rendelkeznek a legmagasabb fizetési hajlandósággal azok a zsidó identitású válaszadók, akik felárfizetésre hajlandóak a kóser termékekért, rendelkeznek a legnagyobb felárfizetési hajlandósággal (*Hipotézis 2*). A kóser termékek piaca jóval meghaladja a vallásos zsidóság körét, így a kósert vásárlók nem definiálhatók kizárólag vallási szempont alapján. Rendelkezésemre álló információk alapján, máig nem készült olyan kutatás, amely egyszerre vizsgálta volna a kóser termékek iránti vásárlói értéket zsidó és nem zsidó fogyasztói csoportokban.

Kutatásomhoz egy olyan terméket (pálinka) választottam, mely a résztvevők számára jól ismert és közkedvelt. A kereskedelmi forgalomban megtalálható mind a hagyományos, azaz konvencionális, mind a kóser változata is.

Nem elméleti, azaz nem-hipotetikus módszertant alkalmaztam. A résztvevők valódi döntést hoztak tényleges kockázat, következmény mellett. (A résztvevőnek adott esetben ténylegesen meg kellett vennie a terméket a megadott áron.)

A kutatásban részt vevők válaszait demográfiai tényezők és értékválasztásaik alapján vizsgáltam. Azonosítottam több olyan tényezőt a vásárlók körében, amelyek növelték a hajlandóságukat arra, hogy magasabb árat fizessenek a kóser pálinkáért (*Kutatási kérdés 1*). A feltételezésemmel összhangban a kóser termékek esetében a zsidó identitású vásárlók hajlandóbbak voltak magasabb árat fizetni, mint a nem zsidó identitású résztvevők (*Hipotézis 1*). Viszont a kóser termék a nem zsidó identitásúak körében jelentősen értékesebbnek bizonyult abban az esetben, ha egyébként hajlandóak voltak többet fizetni a kóser termékért. Ez összhangban van korábbi tanulmányokkal, miszerint vannak olyan nem zsidó identitású vásárlók, melyek hajlandóak kóser

termékeket vásárolni, sőt, magasabb árat is hajlandóak fizetni értük (Jeong et al., 2019; Hamerman et al. 2019). Ezzel az eredménnyel második feltételezésem nem teljesült (*Hipotézis 2*).

5.2 Következtetések

A kóser termékek elsődlegesen a vallásos zsidóság számára készültek, azonban az elmúlt években az egészségtudatosság növekedésével a kóser termékek vásárlása egyfajta divatos tevékenységgé vált a nem zsidó vásárlók körében is. Kutatásom eredményei azt mutatják, hogy a zsidó identitású vásárlók hajlandósága a felár megfizetésére magasabb, mint a nem-zsidó vásárlóké. Ugyanakkor azok a nem-zsidó válaszadók, akik értékelik a kóser termékek jellemzőit, még a zsidó identitású vásárlóknál is nagyobb hajlandóságot mutatnak a felár megfizetésére.

A kóser termékek iránti vásárlási tendencia valószínűleg a nem-zsidó vásárlói kör bővülését is magával hozza. Éppen ezért a termékeket előállító vállalatoknak érdemes lenne egyre mélyebben megismerniük ezt a vásárlói csoportot, mivel éppen ők hordozzák a legnagyobb profit ígérteit.

Megállapítható, hogy a kóser termékek megítélése pozitív mind a zsidó, mind a nem zsidó vásárlók számára. A treatment információ a zsidóság és a pálinka történelmi kapcsolatáról, valamint a kóser pálinka előállításáról nagy mértékben növelte a felárfizetési hajlandóságot. Ez alátámasztja, hogy kiemelt jelentősége van a megfelelően tervezett kampányoknak e termékek népszerűsítésében, különösen a nem zsidó vásárlók körében.

Kutatásomat 163 fő bevonásával végeztem, így a minta nem reprezentatív. Ennek ellenére kiugró eredmény, hogy azok a nem zsidó vásárlók, akik hajlandóak voltak felárat fizetni a kóser pálinkáért, a treatment információ megismerése után (*Kutatási kérdés 2*) több mint 52 százalékkal nagyobb felárfizetési hajlandóságot mutattak, mint a hagyományos termékek esetében.

5.3 További kutatások

Kutatásom Budapesten, egy konkrét termék segítségével vizsgálta a kóser tanúsítás értékét, ezért több szempontot vizsgálva, további kutatásokat tartanék fontosnak.

Kutatás más élelmiszerekkel:

Mivel a kóser előállítás alapvetően a hús- és tejtermékek piacát érinti (Della Corte et al., 2021; Fischer, 2019; Jeong et al., 2019), ezért indokolt lenne a kísérleti kutatást ezekkel a termékekkel is elvégezni.

Kutatás nagyobb reprezentatív mintával:

Bár a magyar zsidóság Közép-Európa legnagyobb zsidó közösségét alkotja, a zsidóság Izraelben és az Egyesült Államokban jelentősen nagyobb létszámú. Több emberrel, nagyobb lélekszámú zsidó közösséggel érdemes lenne későbbi kutatásokat végezni (kiemelten Los Angelesben vagy New Yorkban), természetesen kontroll csoport bevonásával. Kutatásom felfedett egy új kutatási irányt. Azonban ahhoz, hogy a vallási előírásokat maradéktalanul betartó zsidó válaszadók, a nem zsidó válaszadók, valamint a vallási előírásokat csak részben követő zsidó válaszadók (akik egy átmeneti csoportot alkotnak) felárfizetési hajlandóságát össze tudjuk hasonlítani, elsősorban nagyobb és jobban szegmentált mintára lenne szükség.

Kutatás ortodox zsidó közösségben:

Kutatásom eredményeiből leszűrhető, hogy az ortodox zsidó vallásúak alacsony létszámmal képviselték magukat. A továbbiakban érdemes lenne folytatni, illetve megismételni a kísérletet az ortodox zsidó közösséggel is.

Kutatás a szakiskolát, szakmunkásképzőt végzettek körében:

Kiugró értékek voltak megfigyelhetők a legfeljebb szakiskolát végzettek körében. Náluk jelentősen emelkedett a (treatment információ utáni) kóser termék iránti fizetési hajlandóság a konvencionális termékhez viszonyítva, valamint a treatment információ hatása szintén kiugró volt. Körükben nagyobb mintával érdemes lenne további kutatásokat végezni.

6. ÖSSZEFOGLALÁS

A kóser termékek iránti kereslet globális szinten folyamatosan nő, viszont kevés információ áll rendelkezésünkre a vásárlók jellemzőiről és motivációikról. Nem-hipotetikus kutatási módszert alkalmazva arra kerestem a választ, hogy milyen demográfiai sajátosságokkal és értékrenddel rendelkeznek azok a vásárlók, akik hajlandóak extra díjat fizetni a kóser termékekért. A kutatás során a magyar vásárlók körében jól ismert eseti termékként a pálinkát választottam, amelynek kóser változata - bár nagyságrendileg kisebb számban, de - a kereskedelemben szintén elérhető.

Az adatok gyűjtéséhez BDM (Becker-DeGroot-Marschak) eljárást használtam (ajánlattétel, random ár meghatározása, döntési szabály), mely biztosította, hogy a kísérletben részt vevő a tényleges fizetési hajlandóságát tükröző ajánlatot tegyen. Az adatgyűjtés Budapesten történt, 163 kísérleti résztvevő bevonásával, akiknek majdnem fele zsidó identitású válaszadó volt.

Az eredményekből kiolvasható, hogy a kóser termékekért mindenekelőtt a zsidó identitású személyek voltak hajlandóak felárfizetésre. A treatment információ mindkét identitási csoportnál pozitív hatással bírt a fizetési hajlandóságra. Kiemelt jelentőségű az a kapott eredmény, hogy azok a nem-zsidó válaszadók, akiknek egyébként fontos a kóser terméktulajdonság, még a zsidóknál is nagyobb felárfizetési hajlandósággal bírnak. Ez a csoport jelentősen nagyobb felárfizetési hajlandóságot mutatott a kóser pálinkáért (52,6 %-ot), mint a konvencionális termékért.

7. IRODALOMJEGYZÉK, HIVATKOZÁSOK

Amalia. F. A., Sosianika. A., & Suhartanto. D. (2020). Indonesian millennials' halal food purchasing: merely a habit?. *British Food Journal*. 122(4), 1185-1198.

Becker, G. M., DeGroot, M. H., & Marschak. J. (1964). Measuring utility by a single-response sequential method. *Behavioral science*, 9(3), 226-232.

Bergeaud-Blackler. F., Zivotofsky. A. Z., & Miele. M. (2013). Knowledge and attitudes of European kosher consumers as revealed through focus groups, *Society & Animals*. 21(5). 425-442.

Berry, D. (2017). The trends fueling kosher certification. *Food Business News*.
<https://www.foodbusinessnews.net/articles/9015-the-trends-fueling-kosher-certification>

Blech. Z. Y. (2009). *Kosher food production*. John Wiley & Sons.

Bonne. K., & Verbeke, W. (2008). Muslim consumer trust in halal meat status and control in Belgium. *Meat Science*. 79(1), 113-123.

Brunso, K., Birch. D., Memery, J., Temesi. Á., Lakner, Z., Lang. M., Dean. D. & Grunert, K. G, (2021). Core dimensions of food-related lifestyle: A new instrument for measuring food involvement, innovativeness and responsibility. *Food Quality and Preference*, 91, 104192.

Buckser, A. (1999). Keeping kosher: eating and social identity among the Jews of Denmark. *Ethnology*. 191-209.

Carmilly-Weinberger. M. (1995). *A zsidóság története Erdélyben (1623-1944)*. Argumentum Kiadó.

Casidy, R., Duhachek, A., Singh, V., & Tamaddoni, A. (2021). Religious belief, religious priming and negative word of mouth. *Journal of Marketing Research*, 58(4). 762-781.

Cohen. E., Schkartz, Z., Antonovski. R., & Saguy. S. (2002). Consumer perceptions of kosher products. *Journal of Foodservice Business Research*. 5(3), 69-88.

Della Corte, V., Del Gaudio, G., & Sepe, F. (2018). Ethical food and the kosher certification: a literature review. *British Food Journal*, 120(10), 2270-2288.

Della Corte, V., Del Gaudio, G., Sepe, F., & Nevola, G. (2021). Kosher meat and production issues: A bibliometric analysis. *Trends in Food Science & Technology*. 116, 749-754.

DellaPergola, S. (2022). World Jewish Population, 2020. *American Jewish Year Book 2020: The Annual Record of the North American Jewish Communities Since 1899*, 273-370.

Fischer, J. (2016). Markets, religion, regulation: Kosher, halai and Hindu vegetarianism in global perspective. *Geoforum*. 69, 67-70.

Fischer, J. (2019). Keeping kosher or not keeping kosher in contemporary Denmark. *Nordisk judaistik/Scandinavian Jewish Studies*, 30(2), 46-61.

Foxman, A. H. (2010). *Jews and money: The story of a stereotype*. St. Martin's Press.

Gbadamosi, A., Fletcher, K. A., Sani, K., Panditharathna, R., & Bamber, D. J. (2021). Exploring the role of religion in consumer decision - making processes: Perspectives on developing nations. In *Religion and Consumer Behaviour in Developing Nations* (pp. 76-115). Edward Elgar Publishing.

Hamerman, E. J., Schneider, A. B., & Rozensher, S. G. (2019). Disgust sensitivity and kosher food preferences among the non-Jewish population in the US. *Appetite*, 143, 104413.

Harcza, I. M. (2016). Hungarian spirits palinka as a "hungaricum" II. The effect of tax-free production in Hungary and in the European Union. *Applied Studies in Agribusiness and Commerce*, 10(4-5), 137-144.

HCSO (2022): Hungarian Central Statistical Office. A népesség vallás, felekezet és nemek szerint. <https://nepszamlalas2022.ksh.hu/eredmenyek/statikus-tablak>

Jeong, E., Yang, Q., Lee, S., & Bosselman, R. (2019). Factors for non-Jewish consumers' kosher food choice: An investigation of the food quality perception. *Journal of Foodservice Business Research*, 22(6), 529-548. <https://doi.org/10.1080/15378020.2019.1658514>

Josef Karo: Shulchan Aruch - Yoreh De'ah

KLBD. (2017). Kosher certification growth around the world. <https://www.klbdkosher.org/news-and-articles/kosher-certification-growth-around-the-world/>

Kovács, A., & Ildiko, B. (2018). Zsidók és zsidóság Magyarországon 2017: Egy szociológiai kutatás eredményei. (Jews and Jewry in Contemporary Hungary: Results of a Sociological Survey — in Hung.) Szombat.

Majic, O. J., & Kustrak, A. (2013). The influence of religion to consumer behaviour and further implications to international marketing. *International Journal of Management Cases*, 15(4), 287-300.

Maró, Z. M., Balogh, P., Czine. P., & Török. Á. (2023). The roles of geographic indication and ethnocentrism in the preferences of Central European spirit consumers: the case of palinka. *Food Quality and Preference*, 108, 104878.

Midrász Tanchuma, Midrász Rabba

Mintel Press (2009). 3 in 5 kosher food buyers purchase for food quality, not religion. <http://www.mintel.com/press-centre/food-and-drink/3-in-5-kosher-food-buyers-purchase-for-food-quality-not-religion>. Accessed 14 August 2024.

Mucha, L., Vámosi, K., & Totth, G. (2022). Examining the factors shaping consumer attitude towards the popular alcoholic beverages in Hungary. *Heliyon*, 8(9).

Newman, F. (2012) Keeping kosher: Cause for celebration? In McWilliams, M. (Ed.). (2012, July). Celebration: proceedings of the Oxford Symposium on Food and Cookery 2011. Oxford Symposium.

P'ádure, D. 5.. Alexe, P., SÚnciuc, N., Micu, M. M., & Dumitru, E. A. (2019). The impact of religious traditions on consumers' behaviour and food products' certification. *Scientific Papers Series Management, Economic Engineering in Agriculture & Rural Development*. 19(3).

Regenstein. J. M., Chaudry, M. M., & Regenstein, C. E. (2003). The kosher and halal food laws. *Comprehensive reviews in food science and food safety*, 2(3), 111-127.

Sherwani, M., Mi, A., Ali, A., Hussain. S.. & Zadrán, H. G. (2018). Determinants of muslim consumers' Halal meat consumption: applying and extending the theory of planned behavior. *Journal of Food Products Marketing*, 24(8). 960-981.

Sood, P.. & Sharma. S. (2023). Impact of religion on food consumption in India. In *Religion and Consumer Behaviour* (pp. 209-231). Routledge.

Talmud – Avodah Zarah 36b, Chulin 28a, 105a

Tóra -Leviticus -11:7-8, 11:9-12, 14:26, 17:10-14, 34:26, Deuteronomium 14:8, 14:9-10, 12:21-23

8. ÁBRÁK ÉS TÁBLÁZATOK JEGYZÉKE

Ábrák jegyzéke:

1. ábra: Kérdőív kitöltésének helyszíne – helyszínről készült fotó (Forrás: saját fénykép) ..	10
2. ábra: Paraván melletti, modellezési helyszín – helyszínről készült fotó (Forrás: saját fénykép)	10
3. ábra: Kísérlet modellezéséhez használt eszközök (Forrás: saját fénykép).....	14
4. ábra: Kísérlet modellezése csokoládékkal (Forrás: saját fénykép)	15
5. ábra: A kóser és konvencionális termékek címkéi (Forrás: saját munka)	15
6. ábra: Kísérlethez használt pálinkák (Forrás: saját fénykép)	16
7. ábra: Árazási segédlet (Forrás: saját munka)	17
8. ábra: Termékértékesítési szakasz helyszíne (Forrás: saját fénykép)	18

Táblázatok jegyzéke:

1. táblázat: A kísérletben részt vevők társadalmi és demográfiai jellemzői (Forrás: saját munka)	13
2. táblázat: Fizetési hajlandóság (WTP) mérése a pálinkáért (Forrás: saját munka)	20
3. táblázat: A válaszadók identitása és felárfizetési hajlandósága a kóser pálinkáért (Forrás: saját munka)	21
4. táblázat: A pálinkáért való fizetési hajlandóság, identitás alapján, treatment információ adása előtt (Forrás: saját munka)	22
5. táblázat: Fizetési hajlandóság a kóser termékekért (Forrás: saját munka)	23
6. táblázat: Fizetési hajlandóság a konvencionális és (treatment utáni) kóser termékekért (Forrás: saját munka)	24
7. táblázat: Fizetési hajlandóság nemek függvényében (Forrás: saját munka)	25

8. táblázat: Fizetési hajlandóság korosztály függvényében <i>(Forrás: saját munka)</i>	26
9. táblázat: Fizetési hajlandóság legmagasabb iskolai végzettség függvényében <i>(Forrás: saját munka)</i>	26
10. táblázat: Fizetési hajlandóság lakóhely függvényében <i>(Forrás: saját munka)</i>	27
11. táblázat: Fizetési hajlandóság jövedelmi helyzet függvényében <i>(Forrás: saját munka)</i> ..	28
12. táblázat: Fizetési hajlandóság étel-miszer-beszerzési felelősség függvényében <i>(Forrás: saját munka)</i>	28
13. táblázat: Fizetési hajlandóság vallás függvényében <i>(Forrás: saját munka)</i>	29
14. táblázat: Fizetési hajlandóság identitás függvényében <i>(Forrás: saját munka)</i>	29

9. MELLÉKLETEK JEGYZÉKE

1. melléklet: A kísérlet folyamata csokoládés modellezéssel (<i>Forrás: saját munka</i>)	41
2. melléklet: Treatment információ (<i>Forrás: saját munka</i>)	43
3. melléklet: Aláírt nyilatkozatok (<i>Forrás: saját munka</i>)	44

1. melléklet: A kísérlet folyamata csokoládés modellezéssel

(Forrás: saját munka)

A kísérletben résztvevők a kérdőívbe beágyazva, rövid videófilm lejátszásával a következő információkat kapták:

„A kísérlet célja annak felmérése, hogy a bemutatásra kerülő két különböző pálinka mennyit ér a résztvevőknek.

A kísérletben 2 palack pálinkát fognak látni: mindkét palack 1 dl-es, és különböző tulajdonságokkal rendelkeznek. A kísérlet keretében nem fogják megkóstolni a pálinkákat, csak a kapott információk alapján kell megítélniük az adott termékeket, hasonlóan egy valós vásárlási szituációhoz.

A kísérlet során azt szeretnénk megtudni, hogy mi a legmagasabb összeg, amit fizetnének a termékekért. Ennek a megadásánál fontos, hogy olyan árat adjanak meg, amennyiért valóban szívesen megvásárolnák a terméket, mert adott esetben a kísérlet végén ezen az áron meg is kell vásárolniuk azt. Fontos, hogy amennyiben most nem szívesen vásárolnák meg valamelyik pálinkát, akkor nyugodtan adhatnak kifejezetten alacsony, akár 0 Ft-os ajánlatot érte.

Az alábbiakban elmagyarázom a kísérlet menetét csokoládékon keresztül:

Tej- és étcsokoládékkal készülő kísérlet esetében a példa résztvevő a következő árakat adja meg:

- a tejsokoládéért 80 Ft a legmagasabb összeg, amit a résztvevő adna,
- az étcsokoládét kevésbé szereti, így azért legfeljebb 70 Ft-ot adna.

A licitek megadása után az urnákból véletlenszerűen kihúzzuk, hogy melyik terméket, és milyen áron fogjuk értékesíteni. (Fontos, hogy csak 1 termék kerülhet megvásárlásra.)

Tegyük fel, hogy a tejsokoládét húzzuk ki, amelyért a résztvevő 80 Ft-ot fizetne. Egy másik urnából kihúzzuk, hogy milyen áron kerül értékesítésre a termék.

- Tételezzük fel, hogy az adott példában 50 Ft-os összeget húzunk ki. Ebben az esetben a résztvevő, aki 80 Ft-os ajánlatot adott a termékért, valóban megvásárolja a terméket, azonban nem az általa adott 80 Ft-ért, hanem a kihúzott, alacsonyabb összegért.
- Amennyiben magasabb összeget húzunk ki az urnából, mint a legmagasabb fizetési hajlandóság, például 100 Ft-ot, akkor nem történik vásárlás.

Így a résztvevő mindenképpen jól jár, mivel olcsóbban kaphatja meg a terméket, mint amennyit neki ér.

Kutatásunk célja nem az értékesítés, hanem az, hogy megtudjuk, az egyes terméktulajdonságok mennyit érnek Önöknek.”

2. melléklet: Treatment információ

(Forrás: saját munka)

A treatment információ a zsidóság és a pálinka történelmi kapcsolatáról, valamint a kóser pálinka előállításáról szól.

A kísérletben résztvevők a kérdőívbe beágyazva, rövid videófilm lejátszásával a következő információkat kapták:

„A pálinka eredetvédett gyümölcspárlat, mai fogalma a 2008-as pálinkatörvénynek köszönhetően szilárdult meg, mely szerint csak a Magyarországon termelt és termelt gyümölcsből, Magyarországon előállított és forgalmazott, minimum 37,5 alkoholfokos gyümölcspárlatot lehet pálinka névvel ellátni.

Etimológiai kutatások szerint azonban maga a pálinka szó Erdélyben már a 17. században is létezett. Ebben az időben az erdélyi zsidó lakosság foglalkozása főként a kiskereskedelem, valamint a pálinkafőzés volt. A párlatot, illetve annak kimérését számos helyen szinte kizárólag a zsidók gyakorolták. Az első pálinkafőző gyárakat és pálinkaházakat Gyulafehérváron, Temesváron, Karánsebesen, Pancsován és Csakóváron alapították a Keppich (ejtsd: Kepesz) család által. Az első írott emlék szilvapálinka néven 1684-ből származik, bár a kóser szilva eredetét egészen Salamon királyig vezették vissza. A kóser jelző a pálinka esetében arra utal, hogy a párlat a hitközösség egy vallási felügyelete által jóváhagyott technológiával, hibátlan és kifogástalan alapanyagok felhasználásával készül.

Az igazi kóser pálinka alapanyagául a mai napig kizárólag válogatott és megtisztított, első osztályú gyümölcs szolgálhat, valamint az előkészítés során csakis olyan élesztőket és adalékanyagokat szabad felhasználni, melyek kóser jelzéssel vannak ellátva. A kóser pálinkák főzésénél természetesen külön főzőberendezés áll rendelkezésre. A lepárlás végeztével a pálinkát szigorú higiéniai körülmények között palackozzák, ezzel biztosítva a főzési folyamat tisztaságát.

A pálinkafőzés teljes folyamatát a rabbi ellenőrzi, illetve a pálinkafőzde részére igazolja, hogy a termékek kivétel nélkül megfelelnek a legszigorúbb előírásoknak.”

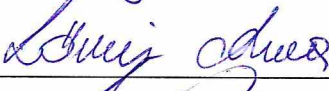
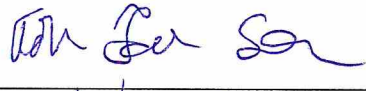
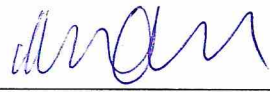
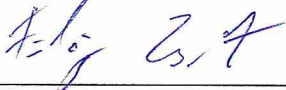
NYILATKOZAT

Az adatkezelő kötelezettséget vállal arra, hogy szolgáltatásával kapcsolatos adatkezelése megfelel a hatályos jogszabályokban meghatározott rendelkezéseknek. A kérdőívben megadott adatokat bizalmasan kezeli, ezeket az információkat nem bocsátja harmadik fél rendelkezésére, az összesített eredmények publikálásának kivételével. A kérdőív kitöltése és a kutatásban való részvétel önkéntes. A kutatásban résztvevő személy tudatában van annak, hogy személyes információkat adhat meg, és saját maga felelős azért, hogy milyen és mennyi információt szolgáltat. A résztvevő személy tudatában van annak, hogy minden általa megadott információ hozzáférhető a kutatók számára, akik azokat adatelemzésnek vethetik alá.

A kutatás felelőse: Dr. Temesi Ágoston

Az adatkezelésért felelős: Harci Tamás Márton

Aláírással igazolom, hogy 2.000 Ft költségtérítést átvettem a „Fizetési hajlandóság mérése pálinkáért és kóser pálinkáért” című kutatásban való részvételem során.

Dátum	Név	Aláírás
2023.11.07.	BÁNYAI ESZTERANNA	
2023.11.07.	Lőrincz Anna	
2023.11.07.	Mészáros Sándor	
2023.11.07.	UDKATOS VIKTOR	
2023.11.07.	Tóth Janka Sára	
2023/11/07	VÁRASI GÁBOR	
2023/11/07	MENDLIK HANNA	
2023/11/07.	BULA BIANKA BLANKA	
2023/11/07	FÜLÖP ZSOLT	
2023/11/7	UDVARHELYI ESZTER - KLÁRA	

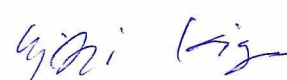
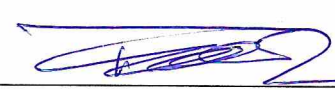
NYILATKOZAT

Az adatkezelő kötelezettséget vállal arra, hogy szolgáltatásával kapcsolatos adatkezelése megfelel a hatályos jogszabályokban meghatározott rendelkezéseknek. A kérdőívben megadott adatokat bizalmasan kezeli, ezeket az információkat nem bocsátja harmadik fél rendelkezésére, az összesített eredmények publikálásának kivételével. A kérdőív kitöltése és a kutatásban való részvétel önkéntes. A kutatásban résztvevő személy tudatában van annak, hogy személyes információkat adhat meg, és saját maga felelős azért, hogy milyen és mennyi információt szolgáltat. A résztvevő személy tudatában van annak, hogy minden általa megadott információ hozzáférhető a kutatók számára, akik azokat adatelemzésnek vethetik alá.

A kutatás felelőse: Dr. Temesi Ágoston

Az adatkezelésért felelős: Harci Tamás Márton

Aláírással igazolom, hogy 2.000 Ft költségtérítést átvettem a „Fizetési hajlandóság mérése pálinkáért és kóser pálinkáért” című kutatásban való részvételem során.

Dátum	Név	Aláírás
2023.10.07.	Kosztics Marianna	
2023.11.07.	MOLNÁR ÁGOSTON	
2023.11.07	NEUPERGER BALINT	
2023.11.07.	DÉDESI ROLAND	
2023.11.07.	DÉDESIÉ GÉCZI ANDREA	
2023.11.07.	UJFAKUSI KINGA	
2023.11.07	PÉTER NÁNDOR	
2023.11.07.	KORVAITH EVELIN	
2023.11.07	TAKÁCS PÉTER	
2023.11.07	CSOMÓSI FERENC	

NYILATKOZAT

Az adatkezelő kötelezettséget vállal arra, hogy szolgáltatásával kapcsolatos adatkezelése megfelel a hatályos jogszabályokban meghatározott rendelkezéseknek. A kérdőívben megadott adatokat bizalmasan kezeli, ezeket az információkat nem bocsátja harmadik fél rendelkezésére, az összesített eredmények publikálásának kivételével. A kérdőív kitöltése és a kutatásban való részvétel önkéntes. A kutatásban résztvevő személy tudatában van annak, hogy személyes információkat adhat meg, és saját maga felelős azért, hogy milyen és mennyi információt szolgáltat. A résztvevő személy tudatában van annak, hogy minden általa megadott információ hozzáférhető a kutatók számára, akik azokat adatelemzésnek vethetik alá.

A kutatás felelőse: Dr. Temesi Ágoston

Az adatkezelésért felelős: Harci Tamás Márton

Aláírással igazolom, hogy 2.000 Ft költségtérítést átvettem a „Fizetési hajlandóság mérése pálinkáért és kóser pálinkáért” című kutatásban való részvételem során.

[illegible]

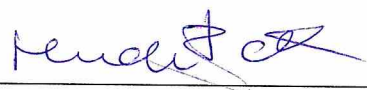
NYILATKOZAT

Az adatkezelő kötelezettséget vállal arra, hogy szolgáltatásával kapcsolatos adatkezelése megfelel a hatályos jogszabályokban meghatározott rendelkezéseknek. A kérdőívben megadott adatokat bizalmasan kezeli, ezeket az információkat nem bocsátja harmadik fél rendelkezésére, az összesített eredmények publikálásának kivételével. A kérdőív kitöltése és a kutatásban való részvétel önkéntes. A kutatásban résztvevő személy tudatában van annak, hogy személyes információkat adhat meg, és saját maga felelős azért, hogy milyen és mennyi információt szolgáltat. A résztvevő személy tudatában van annak, hogy minden általa megadott információ hozzáférhető a kutatók számára, akik azokat adatelemzésnek vethetik alá.

A kutatás felelőse: Dr. Temesi Ágoston

Az adatkezelésért felelős: Harci Tamás Márton

Aláírással igazolom, hogy 2.000 Ft költségtérítést átvettem a „Fizetési hajlandóság mérése pálinkáért és kóser pálinkáért” című kutatásban való részvételem során.

Dátum	Név	Aláírás
2023. 11.09.	VÉCSI ADRIENN	
2023. 11.09.	Nagy Gyula	
2023. 11.09.	Papp Róbert	
2023. 11.09.	FUZIK ZSOLT	
2023. 11.09.	KÁDÁS PÉTER	
2023. 11.09.	GIRJAK REBEKA	
2023. 11.09.	BECZUER BALINT	Beczu Balint
2023. 11.09.	FANG XUAN	
2023. 11.09.	HIDVEGI ZIBOR	
2023. 11.09.	GOMBÁSNÉ BODA ROZÁLIA	

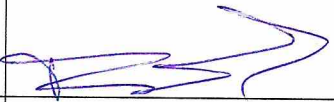
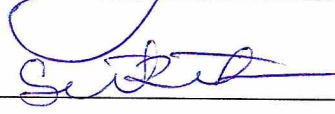
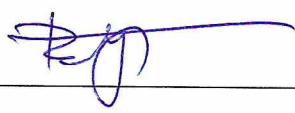
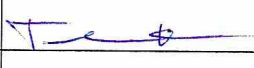
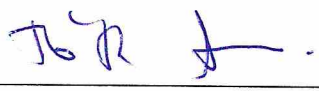
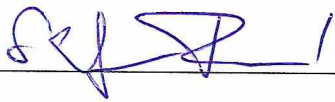
NYILATKOZAT

Az adatkezelő kötelezettséget vállal arra, hogy szolgáltatásával kapcsolatos adatkezelése megfelel a hatályos jogszabályokban meghatározott rendelkezéseknek. A kérdőívben megadott adatokat bizalmasan kezeli, ezeket az információkat nem bocsátja harmadik fél rendelkezésére, az összesített eredmények publikálásának kivételével. A kérdőív kitöltése és a kutatásban való részvétel önkéntes. A kutatásban résztvevő személy tudatában van annak, hogy személyes információkat adhat meg, és saját maga felelős azért, hogy milyen és mennyi információt szolgáltat. A résztvevő személy tudatában van annak, hogy minden általa megadott információ hozzáférhető a kutatók számára, akik azokat adatelemzésnek vethetik alá.

A kutatás felelőse: Dr. Temesi Ágoston

Az adatkezelésért felelős: Harci Tamás Márton

Aláírással igazolom, hogy 2.000 Ft költségtérítést átvettem a „Fizetési hajlandóság mérése pálinkáért és kóser pálinkáért” című kutatásban való részvételem során.

Dátum	Név	Aláírás
2023 19. 09.	NAGYPAZ VIKTOR	
2023. 11. 09	BEKE TAMÁS ÁSZLO	
2023. 11. 9.	HARCI TAMÁS MÁRTON	
2023. 11. 05.	SÁTEK RITA	
2023. 11. 09.	BATHÁZI TAMÁS	
2023. 11. 09.	TARI ISTVÁN	
2023. 11. 09.	TÓTH ANNAMÁRIA	
2023. 11. 09.	VEKERE EVA	
2023. 11. 09.	SZILÁRDI TAMÁS	

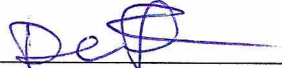
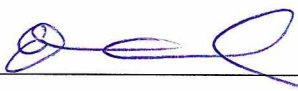
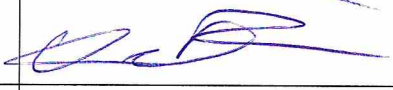
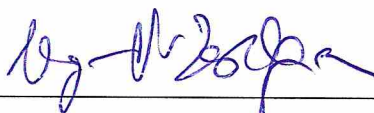
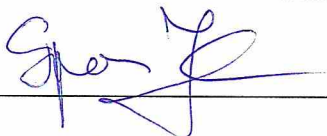
NYILATKOZAT

Az adatkezelő kötelezettséget vállal arra, hogy szolgáltatásával kapcsolatos adatkezelése megfelel a hatályos jogszabályokban meghatározott rendelkezéseknek. A kérdőívben megadott adatokat bizalmasan kezeli, ezeket az információkat nem bocsátja harmadik fél rendelkezésére, az összesített eredmények publikálásának kivételével. A kérdőív kitöltése és a kutatásban való részvétel önkéntes. A kutatásban résztvevő személy tudatában van annak, hogy személyes információkat adhat meg, és saját maga felelős azért, hogy milyen és mennyi információt szolgáltat. A résztvevő személy tudatában van annak, hogy minden általa megadott információ hozzáférhető a kutatók számára, akik azokat adatelemzésnek vethetik alá.

A kutatás felelőse: Dr. Temesi Ágoston

Az adatkezelésért felelős: Harci Tamás Márton

Aláírással igazolom, hogy 2.000 Ft költségtérítést átvettem a „Fizetési hajlandóság mérése pálinkáért és kóser pálinkáért” című kutatásban való részvételem során.

Dátum	Név	Aláírás
2023.11.13.	DERK PETER	
2023.11.13	EIGNER KÁLMÁN	
2023.11.13	PECZEL DÁNIEL	
2023.11.13.	Takács-Minori Zsuzsanna	
2023.11.13.	NAGY-VÉGI ZSÓFIA	
2023.11.13.	Szabó Edit	
2023.11.13.	KEN ADAM	
2023.11.13	SPÓS GYÖRFI	
2023.11.13	HARCI BERNADETT	
2023.11.13	SVEDA BALÁZS	

NYILATKOZAT

Az adatkezelő kötelezettséget vállal arra, hogy szolgáltatásával kapcsolatos adatkezelése megfelel a hatályos jogszabályokban meghatározott rendelkezéseknek. A kérdőívben megadott adatokat bizalmasan kezeli, ezeket az információkat nem bocsátja harmadik fél rendelkezésére, az összesített eredmények publikálásának kivételével. A kérdőív kitöltése és a kutatásban való részvétel önkéntes. A kutatásban résztvevő személy tudatában van annak, hogy személyes információkat adhat meg, és saját maga felelős azért, hogy milyen és mennyi információt szolgáltat. A résztvevő személy tudatában van annak, hogy minden általa megadott információ hozzáférhető a kutatók számára, akik azokat adatelemzésnek vethetik alá.

A kutatás felelőse: Dr. Temesi Ágoston

Az adatkezelésért felelős: Harci Tamás Márton

Aláírással igazolom, hogy 2.000 Ft költségtérítést átvettem a „Fizetési hajlandóság mérése pálinkáért és kóser pálinkáért” című kutatásban való részvételem során.

Dátum	Név	Aláírás
2023.11.13.	PAPP Zoltán	
2023.11.13	Horváth Szabina	
2023.11.13.	Reményi Szabina	
2023.11.13	Houdéghy Attila	
2023.11.13	Balogh István	
2023.11.13	VILKFI-PRIMÉR ADAM	
2023. 11. 13.	REMENYI DORINA	

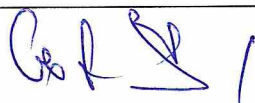
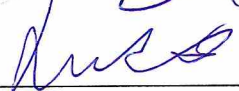
NYILATKOZAT

Az adatkezelő kötelezettséget vállal arra, hogy szolgáltatásával kapcsolatos adatkezelése megfelel a hatályos jogszabályokban meghatározott rendelkezéseknek. A kérdőívben megadott adatokat bizalmasan kezeli, ezeket az információkat nem bocsátja harmadik fél rendelkezésére, az összesített eredmények publikálásának kivételével. A kérdőív kitöltése és a kutatásban való részvétel önkéntes. A kutatásban résztvevő személy tudatában van annak, hogy személyes információkat adhat meg, és saját maga felelős azért, hogy milyen és mennyi információt szolgáltat. A résztvevő személy tudatában van annak, hogy minden általa megadott információ hozzáférhető a kutatók számára, akik azokat adatelemzésnek vethetik alá.

A kutatás felelőse: Dr. Temesi Ágoston

Az adatkezelésért felelős: Harci Tamás Márton

Aláírással igazolom, hogy 2.000 Ft költségtérítést átvettem a „Fizetési hajlandóság mérése pálinkáért és kóser pálinkáért” című kutatásban való részvételem során.

Dátum	Név	Aláírás
2023.11.16	LAKATOJ ZOLTÁN	
2023.11.16	Csorba Olivér	
2023.11.16	TADYI GYÖRGY	
2023.11.16.	Csipa Károly	
2023. 11. 16	SAGYIBÓ - KAJLI KINGA	
2023. 11. 16.	SAGYIBÓ VIKTOR	
2023. 11. 16	FERTŐ ERNŐ	
2023.11.16	BAKOS RÓBERT	
2023. 11. 16.	VIDAÉ PÉTER	
2023. 11. 16.	Makai Márk	

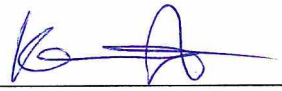
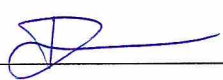
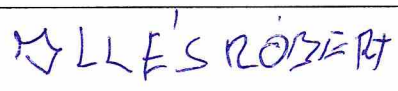
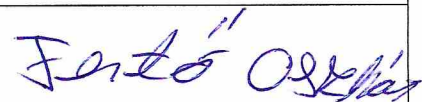
NYILATKOZAT

Az adatkezelő kötelezettséget vállal arra, hogy szolgáltatásával kapcsolatos adatkezelése megfelel a hatályos jogszabályokban meghatározott rendelkezéseknek. A kérdőívben megadott adatokat bizalmasan kezeli, ezeket az információkat nem bocsátja harmadik fél rendelkezésére, az összesített eredmények publikálásának kivételével. A kérdőív kitöltése és a kutatásban való részvétel önkéntes. A kutatásban résztvevő személy tudatában van annak, hogy személyes információkat adhat meg, és saját maga felelős azért, hogy milyen és mennyi információt szolgáltat. A résztvevő személy tudatában van annak, hogy minden általa megadott információ hozzáférhető a kutatók számára, akik azokat adatelemzésnek vethetik alá.

A kutatás felelőse: Dr. Temesi Ágoston

Az adatkezelésért felelős: Harci Tamás Márton

Aláírással igazolom, hogy 2.000 Ft költségtérítést átvettem a „Fizetési hajlandóság mérése pálinkáért és kóser pálinkáért” című kutatásban való részvételem során.

Dátum	Név	Aláírás
2023. 11. 16.	KOROLYV ANDRÁS	
2023. 11. 16.	DEKÉTER	
2023. 11. 16	RÉMIÁS DANIEL	
2023. 11. 16.	SUGARAS PATRIK	
2023. 11. 16	TARLAK ANDRÁS	
2023. 11. 16	KALINOSZ S.	
2023. 11. 16	Szabó Katalin	
2023. 11. 16	Kugyeló Pál	
2023. 11. 16	NYLLÉSRÓBERT	
2023. 11. 16	Fertő Oszkár	

NYILATKOZAT

Az adatkezelő kötelezettséget vállal arra, hogy szolgáltatásával kapcsolatos adatkezelése megfelel a hatályos jogszabályokban meghatározott rendelkezéseknek. A kérdőívben megadott adatokat bizalmasan kezeli, ezeket az információkat nem bocsátja harmadik fél rendelkezésére, az összesített eredmények publikálásának kivételével. A kérdőív kitöltése és a kutatásban való részvétel önkéntes. A kutatásban résztvevő személy tudatában van annak, hogy személyes információkat adhat meg, és saját maga felelős azért, hogy milyen és mennyi információt szolgáltat. A résztvevő személy tudatában van annak, hogy minden általa megadott információ hozzáférhető a kutatók számára, akik azokat adatelemzésnek vethetik alá.

A kutatás felelőse: Dr. Temesi Ágoston

Az adatkezelésért felelős: Harci Tamás Márton

Aláírással igazolom, hogy 2.000 Ft költségtérítést átvettem a „Fizetési hajlandóság mérése pálinkáért és kóser pálinkáért” című kutatásban való részvételem során.

Dátum	Név	Aláírás
2023.11.16	DIDEZS ISTVÁN	Didezs István
2023.11.16.	BOLYÓS BARBARA	Bolyós Barbara
2023.11.16.	RÓZSA SIMON	Rózsa Simon
2023.11.16.	GYENES ZOLTÁN	Gyenes Zoltán
2023.11.16	SZEPESI SZILVARD	Szepesi Szilvárd
2023.11.16	Balogh Jolga	Balogh Jolga
2023.11.16	VIKONTAI BARNABÁS	Vikontai Barnabás
2023.11.16.	BULÁNYI PÉTERNÉ	Bulányi Péterné
2023.11.16	LAKATOS ZOLTÁN	Lakatos Zoltán
2023.11.16	Csorba Olivér	Csorba Olivér

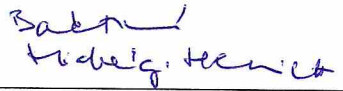
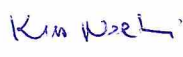
NYILATKOZAT

Az adatkezelő kötelezettséget vállal arra, hogy szolgáltatásával kapcsolatos adatkezelése megfelel a hatályos jogszabályokban meghatározott rendelkezéseknek. A kérdőívben megadott adatokat bizalmasan kezeli, ezeket az információkat nem bocsátja harmadik fél rendelkezésére, az összesített eredmények publikálásának kivételével. A kérdőív kitöltése és a kutatásban való részvétel önkéntes. A kutatásban résztvevő személy tudatában van annak, hogy személyes információkat adhat meg, és saját maga felelős azért, hogy milyen és mennyi információt szolgáltat. A résztvevő személy tudatában van annak, hogy minden általa megadott információ hozzáférhető a kutatók számára, akik azokat adatelemzésnek vethetik alá.

A kutatás felelőse: Dr. Temesi Ágoston

Az adatkezelésért felelős: Harci Tamás Márton

Aláírással igazolom, hogy 2.000 Ft költségtérítést átvettem a „Fizetési hajlandóság mérése pálinkáért és kóser pálinkáért” című kutatásban való részvételem során.

Dátum	Név	Aláírás
2023.11.21.	OLAH LORA KISÓ	
2023.11.21.	OLAH LEONETTA	
2023.11.21.	SZMUTKU BERNAPETT	
2023.11.21.	TAZÁRS ANETT	
2023.11.21.	GECIGIÓU STEFÁNOS	
2023.11.21.	BAKTI LAYOS	
2023.11.21.	BAKTINÉ KIDVÉGI HENRIETT	
2023.11.21.	BAKTI BENCE	
2023.11.21.	KISS NOÉMI	
2023.11.21.	Appelshoffer Lóránt	

NYILATKOZAT

Az adatkezelő kötelezettséget vállal arra, hogy szolgáltatásával kapcsolatos adatkezelése megfelel a hatályos jogszabályokban meghatározott rendelkezéseknek. A kérdőívben megadott adatokat bizalmasan kezeli, ezeket az információkat nem bocsátja harmadik fél rendelkezésére, az összesített eredmények publikálásának kivételével. A kérdőív kitöltése és a kutatásban való részvétel önkéntes. A kutatásban résztvevő személy tudatában van annak, hogy személyes információkat adhat meg, és saját maga felelős azért, hogy milyen és mennyi információt szolgáltat. A résztvevő személy tudatában van annak, hogy minden általa megadott információ hozzáférhető a kutatók számára, akik azokat adatelemzésnek vethetik alá.

A kutatás felelőse: Dr. Temesi Ágoston

Az adatkezelésért felelős: Harci Tamás Márton

Aláírással igazolom, hogy 2.000 Ft költségtérítést átvettem a „Fizetési hajlandóság mérése pálinkáért és kóser pálinkáért” című kutatásban való részvételem során.

Dátum	Név	Aláírás
2023.11.21.	G GEHÉR BORÓKA	Gelér Boróka
2023.11.21.	Tóth Attila	Attila Tóth
2023.11.21.	Szilágyi Erzsébet	Erzsébet Szilágyi
2023.11.21.	APPOLDIOTTÁK ZOLTÁN	Zoltán Appoldiották
2023.11.21.	APPOLDIOTTÁK KATALIN	Katalin Appoldiották
2023.11.21.	Nagy Sándor	Sándor Nagy

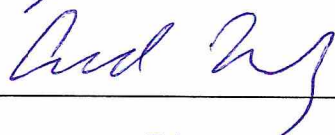
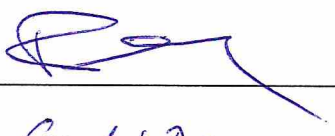
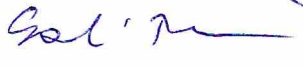
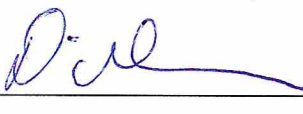
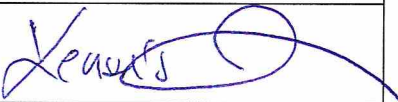
NYILATKOZAT

Az adatkezelő kötelezettséget vállal arra, hogy szolgáltatásával kapcsolatos adatkezelése megfelel a hatályos jogszabályokban meghatározott rendelkezéseknek. A kérdőívben megadott adatokat bizalmasan kezeli, ezeket az információkat nem bocsátja harmadik fél rendelkezésére, az összesített eredmények publikálásának kivételével. A kérdőív kitöltése és a kutatásban való részvétel önkéntes. A kutatásban résztvevő személy tudatában van annak, hogy személyes információkat adhat meg, és saját maga felelős azért, hogy milyen és mennyi információt szolgáltat. A résztvevő személy tudatában van annak, hogy minden általa megadott információ hozzáférhető a kutatók számára, akik azokat adatelemzésnek vethetik alá.

A kutatás felelőse: Dr. Temesi Ágoston

Az adatkezelésért felelős: Harci Tamás Márton

Aláírással igazolom, hogy 2.000 Ft költségtérítést átvettem a „Fizetési hajlandóság mérése pálinkáért és kóser pálinkáért” című kutatásban való részvételem során.

Dátum	Név	Aláírás
2024.01.25	KACSER ANDRÁS	
2024.01.25	Strell Tamás	
2024.01.25	Bárdos L. Kiara	
2024.01.25	DICKMAN ADÁM	
2024.01.25	BANAI ANITA	
2024.01.25	SZABÓ Tünde	
2024.01.25	Dickman Ada	
2024. jan 25	Dickman Tibor	
2024.01.25	SPITZER MARIANNA	
2023.01.25.	KECSKÉSZ ZSÓFIA	

NYILATKOZAT

Az adatkezelő kötelezettséget vállal arra, hogy szolgáltatásával kapcsolatos adatkezelése megfelel a hatályos jogszabályokban meghatározott rendelkezéseknek. A kérdőívben megadott adatokat bizalmasan kezeli, ezeket az információkat nem bocsátja harmadik fél rendelkezésére, az összesített eredmények publikálásának kivételével. A kérdőív kitöltése és a kutatásban való részvétel önkéntes. A kutatásban résztvevő személy tudatában van annak, hogy személyes információkat adhat meg, és saját maga felelős azért, hogy milyen és mennyi információt szolgáltat. A résztvevő személy tudatában van annak, hogy minden általa megadott információ hozzáférhető a kutatók számára, akik azokat adatelemzésnek vethetik alá.

A kutatás felelőse: Dr. Temesi Ágoston

Az adatkezelésért felelős: Harci Tamás Márton

Aláírással igazolom, hogy 2.000 Ft költségtérítést átvettem a „Fizetési hajlandóság mérése pálinkáért és kóser pálinkáért” című kutatásban való részvételem során.

Dátum	Név	Aláírás
2024.01.25	Karai Tamás	Karai Tamás
2024.01.25	KABRIT ALBERT	Kabrit Albert
2024.01.25	Kádár Amin Bonuch	Kádár Amin
2024.01.25	Margit Anna	Margit Anna
2024.01.25	ARVAI GABOR	Arvai Gábor
2024.01.25	FETERVARI GABOR	Fetervari Gábor
2024.01.25	HORVÁTH SÁNDOR	Horváth Sándor
2024.01.25	DICKMANN DAVID	Dickmann David
2024.01.25	MIHALIK Tímea	Mihalik Tímea
2024.01.25	Hemera Valentina	Hemera Valentina

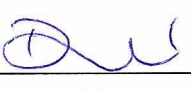
NYILATKOZAT

Az adatkezelő kötelezettséget vállal arra, hogy szolgáltatásával kapcsolatos adatkezelése megfelel a hatályos jogszabályokban meghatározott rendelkezéseknek. A kérdőívben megadott adatokat bizalmasan kezeli, ezeket az információkat nem bocsátja harmadik fél rendelkezésére, az összesített eredmények publikálásának kivételével. A kérdőív kitöltése és a kutatásban való részvétel önkéntes. A kutatásban résztvevő személy tudatában van annak, hogy személyes információkat adhat meg, és saját maga felelős azért, hogy milyen és mennyi információt szolgáltat. A résztvevő személy tudatában van annak, hogy minden általa megadott információ hozzáférhető a kutatók számára, akik azokat adatelemzésnek vethetik alá.

A kutatás felelőse: Dr. Temesi Ágoston

Az adatkezelésért felelős: Harci Tamás Márton

Aláírással igazolom, hogy 2.000 Ft költségtérítést átvettem a „Fizetési hajlandóság mérése pálinkáért és kóser pálinkáért” című kutatásban való részvételem során.

Dátum	Név	Aláírás
2024.01.25	ZUCCHER IMRÁNA	
2024.01.25	KARABAS IRENE'NÉ	
2024.01.25	Deutsch-Fehérvári Mária	
2024.01.25	DEUTSCH ROBERTNÉ	
2024.1.25	Deutsch Péter	

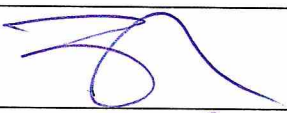
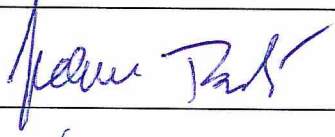
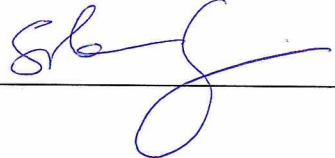
NYILATKOZAT

Az adatkezelő kötelezettséget vállal arra, hogy szolgáltatásával kapcsolatos adatkezelése megfelel a hatályos jogszabályokban meghatározott rendelkezéseknek. A kérdőívben megadott adatokat bizalmasan kezeli, ezeket az információkat nem bocsátja harmadik fél rendelkezésére, az összesített eredmények publikálásának kivételével. A kérdőív kitöltése és a kutatásban való részvétel önkéntes. A kutatásban résztvevő személy tudatában van annak, hogy személyes információkat adhat meg, és saját maga felelős azért, hogy milyen és mennyi információt szolgáltat. A résztvevő személy tudatában van annak, hogy minden általa megadott információ hozzáférhető a kutatók számára, akik azokat adatelemzésnek vethetik alá.

A kutatás felelőse: Dr. Temesi Ágoston

Az adatkezelésért felelős: Harci Tamás Márton

Aláírással igazolom, hogy 2.000 Ft költségtérítést átvettem a „Fizetési hajlandóság mérése pálinkáért és kóser pálinkáért” című kutatásban való részvételem során.

Dátum	Név	Aláírás
2024. 03.10.	Dr. ENDRŐDI KATALIN	
2024. 03.10.	BLAU GÁBORNÉ	
2024. 03.10.	Grossa Balázs	
2024. 03.10.	Tóth Attila	
2024. 03.10.	SKARPA GÁBOR	

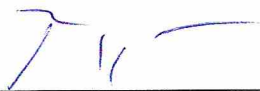
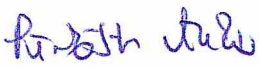
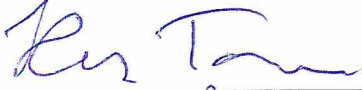
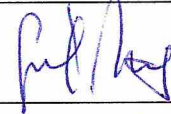
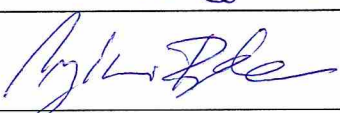
NYILATKOZAT

Az adatkezelő kötelezettséget vállal arra, hogy szolgáltatásával kapcsolatos adatkezelése megfelel a hatályos jogszabályokban meghatározott rendelkezéseknek. A kérdőívben megadott adatokat bizalmasan kezeli, ezeket az információkat nem bocsátja harmadik fél rendelkezésére, az összesített eredmények publikálásának kivételével. A kérdőív kitöltése és a kutatásban való részvétel önkéntes. A kutatásban résztvevő személy tudatában van annak, hogy személyes információkat adhat meg, és saját maga felelős azért, hogy milyen és mennyi információt szolgáltat. A résztvevő személy tudatában van annak, hogy minden általa megadott információ hozzáférhető a kutatók számára, akik azokat adatelemzésnek vethetik alá.

A kutatás felelőse: Dr. Temesi Ágoston

Az adatkezelésért felelős: Harci Tamás Márton

Aláírással igazolom, hogy 2.000 Ft költségtérítést átvettem a „Fizetési hajlandóság mérése pálinkáért és kóser pálinkáért” című kutatásban való részvételem során.

Dátum	Név	Aláírás
2024 03.10	Berger Zoltan	
24. 03.10.	PÜNKÖSTI ANIKÓ	
24 03.10.	Keréti	
2024. 03.10	DR. GÁL ZSUZSANNA	
2024. 03.10.	Figler Krisztina	
2024. 03.10	Szabó Anett	
2024. 03.10.	Mészáros Zsuzsanna	
2024. 03.10.	KELMEN SZILVIA	
2024. 03.10.	Nyíri Bóla	
2024. 03.10.	VEKERLE BARBARA	

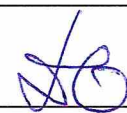
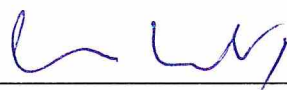
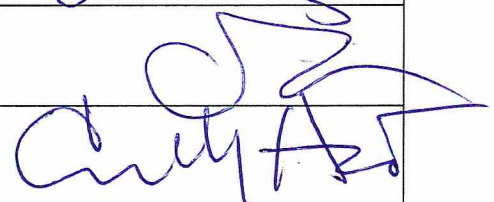
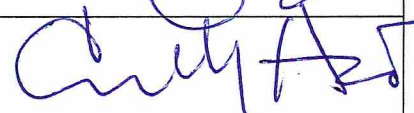
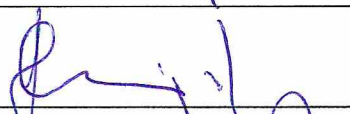
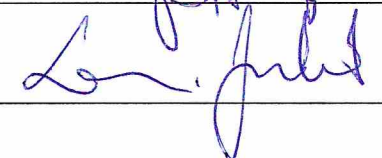
NYILATKOZAT

Az adatkezelő kötelezettséget vállal arra, hogy szolgáltatásával kapcsolatos adatkezelése megfelel a hatályos jogszabályokban meghatározott rendelkezéseknek. A kérdőívben megadott adatokat bizalmasan kezeli, ezeket az információkat nem bocsátja harmadik fél rendelkezésére, az összesített eredmények publikálásának kivételével. A kérdőív kitöltése és a kutatásban való részvétel önkéntes. A kutatásban résztvevő személy tudatában van annak, hogy személyes információkat adhat meg, és saját maga felelős azért, hogy milyen és mennyi információt szolgáltat. A résztvevő személy tudatában van annak, hogy minden általa megadott információ hozzáférhető a kutatók számára, akik azokat adatelemzésnek vethetik alá.

A kutatás felelőse: Dr. Temesi Ágoston

Az adatkezelésért felelős: Harci Tamás Márton

Aláírással igazolom, hogy 2.000 Ft költségtérítést átvettem a „Fizetési hajlandóság mérése pálinkáért és kóser pálinkáért” című kutatásban való részvételem során.

Dátum	Név	Aláírás
2024.04.11.	Dau Zsolt Balint	
2024.04.11.	Dr. DANKO Gábor	
2024.04.11.	LAKOS Dániel	
2024.04.11.	LOSONCZI ETER	
2024.04.11.	MATYÁS Zoltán	
2024.04.11.	BALOGH ETER	
2024.04.11.	CHY ANNA	
2024.04.11.	HABÓI ANITA	
2024.04.11.	HABÓI ANITA	
2024.04.11.	HENDRIK JUDIT	

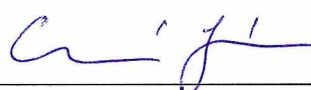
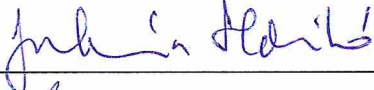
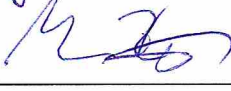
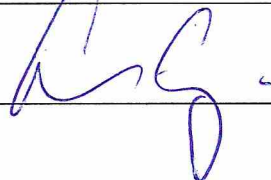
NYILATKOZAT

Az adatkezelő kötelezettséget vállal arra, hogy szolgáltatásával kapcsolatos adatkezelése megfelel a hatályos jogszabályokban meghatározott rendelkezéseknek. A kérdőívben megadott adatokat bizalmasan kezeli, ezeket az információkat nem bocsátja harmadik fél rendelkezésére, az összesített eredmények publikálásának kivételével. A kérdőív kitöltése és a kutatásban való részvétel önkéntes. A kutatásban résztvevő személy tudatában van annak, hogy személyes információkat adhat meg, és saját maga felelős azért, hogy milyen és mennyi információt szolgáltat. A résztvevő személy tudatában van annak, hogy minden általa megadott információ hozzáférhető a kutatók számára, akik azokat adatelemzésnek vethetik alá.

A kutatás felelőse: Dr. Temesi Ágoston

Az adatkezelésért felelős: Harci Tamás Márton

Aláírással igazolom, hogy 2.000 Ft költségtérítést átvettem a „Fizetési hajlandóság mérése pálinkáért és kóser pálinkáért” című kutatásban való részvételem során.

Dátum	Név	Aláírás
2024.04.11.	SZABÓ ÉVA	
2024.04.11.	KERN ISTVÁN	
2024.04.11.	Günther János	
2024.04.11.	Juhász István	
2024.04.11.	Mátys Zoltán	
2024.04.11.	Kanagy Lilla	
2024.04.11.	Tóth Zoltán	
2024.04.11.	Pálfi Zoltán	
2024.04.11.	Balogh Tamás	
2024.04.11.	Lukács Gergely	

NYILATKOZAT

Az adatkezelő kötelezettséget vállal arra, hogy szolgáltatásával kapcsolatos adatkezelése megfelel a hatályos jogszabályokban meghatározott rendelkezéseknek. A kérdőívben megadott adatokat bizalmasan kezeli, ezeket az információkat nem bocsátja harmadik fél rendelkezésére, az összesített eredmények publikálásának kivételével. A kérdőív kitöltése és a kutatásban való részvétel önkéntes. A kutatásban résztvevő személy tudatában van annak, hogy személyes információkat adhat meg, és saját maga felelős azért, hogy milyen és mennyi információt szolgáltat. A résztvevő személy tudatában van annak, hogy minden általa megadott információ hozzáférhető a kutatók számára, akik azokat adatelemzésnek vethetik alá.

A kutatás felelőse: Dr. Temesi Ágoston

Az adatkezelésért felelős: Harci Tamás Márton

Aláírással igazolom, hogy 2.000 Ft költségtérítést átvettem a „Fizetési hajlandóság mérése pálinkáért és kóser pálinkáért” című kutatásban való részvételem során.

Dátum	Név	Aláírás
2024.04.11.	KMETZ M. GYÖNGYI	Km Gygy
2024.04.11.	Markos Diana	Markos Diana
2024.04.11.	Lipovsky Csenge	Lipovsky Csenge
2024.04.11.	FABER-KAS NOBBER	Faber Kas
2024.04.11.	Györfi Tamás	Györfi T.
2024.04.11.	TARBA SZABÓ	Tarba Szabó
2024.11.11.	BOSZÓKI LÉTI	Boszi Lati

NYILATKOZAT

a szakdolgozat nyilvános hozzáféréséről és eredetiségéről

A hallgató neve:	Harci Tamás Márton
A Hallgató Neptun kódja:	HWU4MK
A dolgozat címe:	A kóserság és megjelenítésének értéke a zsidó és nem zsidó vásárlók számára
A megjelenés éve:	2024.
A konzulens intézetének neve:	Élelmiszertudományi és Technológiai Intézet
A konzulens tanszékének a neve:	Mezőgazdasági és Élelmiszeripari Vállalati Gazdaságtan Tanszék

Kijelentem, hogy az általam benyújtott szakdolgozat egyéni, eredeti jellegű, saját szellemi alkotásom. Azon részeket, melyeket más szerzők munkájából vettem át, egyértelműen megjelöltem, és az irodalomjegyzékben szerepeltettem.

Ha a fenti nyilatkozattal valótlan állítottam, tudomásul veszem, hogy a záróvizsga-bizottság a záróvizsgából kizár és a záróvizsgát csak új dolgozat készítése után tehetek.

A leadott dolgozat, mely PDF dokumentum, szerkesztését nem, megtekintését és nyomtatását engedélyezem.

Tudomásul veszem, hogy az általam készített dolgozatra, mint szellemi alkotás felhasználására, hasznosítására a Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem mindenkor szellemi tulajdonkezelési szabályzatában megfogalmazottak érvényesek.

Tudomásul veszem, hogy dolgozatom elektronikus változata feltöltésre kerül a Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem MATER Hallgatói Dolgozatok repozitóriumba. Tudomásul veszem, hogy a megvédett és

- nem titkosított dolgozat a védést követően
- titkosításra engedélyezett dolgozat a benyújtásától számított 5 év eltelte után

nyilvánosan elérhető és kereshető lesz az Egyetem MATER Hallgatói Dolgozatok repozitóriumban.

Kelt: 2024. év október hó 30. nap

Hallgató aláírása

NYILATKOZAT

Harci Tamás Márton (hallgató Neptun azonosítója: HWU4MK) konzulenseként nyilatkozom arról, hogy a szakdolgozatot áttekintettem, a hallgatót az irodalmi források korrekt kezelésének követelményeiről, jogi és etikai szabályairól tájékoztattam.

A szakdolgozatot a záróvizsgán történő védeésre javaslom / nem javaslom¹.

A dolgozat állam- vagy szolgálati titkot tartalmaz: igen nem^{*2}

Kelt: 2024. év október hó 30. nap

belső konzulens

¹ A megfelelő aláhúzendó.

² A megfelelő aláhúzendó.